

ILANDSBYLIV

A person is sitting on a chair, wearing a full-body lion costume. The costume is a mustard yellow color and includes a large, shaggy mane around the head. The person has a red nose and whiskers drawn on their face. They are smiling and looking towards the camera. The background is dark and indistinct.

TIDSSKRIFT
FOR CAMPHILL-
LANDSBYENE
I NORGE
NR. 15 · VÅREN 2008

Landsbyliv er et forum for mennesker som lever, arbeider og er engasjert i Camphill-landsbylivet i Norge. Tidsskriftet vil være "et vindu i verden" for interne og eksterne aktører. Det skal berike miljø, kommunikasjon og livskvalitet. Bladet kommer ut fire ganger i året.

Redaksjonsgruppen består av:

Dag Balavoine (ansvarlig for denne utgaven), Knut Arild Melbøe (red.sekr), Jan Bang, Nils Langeland, Richard Monsen, Mari Kristiansen Borgny Berglund (fotograf) Marius Ulleberg (marius@fosentrykkeri.no)

Kontaktpersoner på stedene

- Grobunn: Christiana Bringeland
- Kristoffertunet: Nils Langeland
- Det Økologiske Hus: Tonje Nilssen
- Jøssåsen: Birgit Hammer

Landsbystiftelsen består av:

- Vidaråsen Landsby, Vestfold
- Jøssåsen Landsby, Sør-Trøndelag
- Vällersund Gård, Sør-Trøndelag
- Hogganvik Landsby, Rogaland
- Kristoffertunet, Trondheim
- Det Økologiske Hus, Trondheim
- Solborg Landsby, Buskerud
- Asbjørnsen og Moe Seminarsenter, Buskerud
- Dialogos, Oslo
- FRAMskolen, Vällersund Gård

Landsbystiftelsens formål er å understøtte sosiale samarbeids- og livsformer utgått fra Rudolf Steiners tredelte samfunnsbilde, slik disse er forsøkt virkeliggjort i andre Camphill-steder grunnlagt av legen Karl König, og hvor den sosiale grunnlov forsøkes gjennomført.

De holdninger og synspunkter som er trykket i artikler i Landsbyliv, er uttrykk for forfatterne egne tanker og holdninger og ikke nødvendigvis redaksjonens synspunkter.

Frister for innlegg til neste utgave:
1. juni 2008.

Vennligst send innlegg til redaksjonen:

Epost: landsbyliv@camphill.no

Org. Nr. 954 475 492
Bankkonto nr. 1254 05 18562
ISSN 1504-0720

Alle utgaver av Landsbyliv ligger på
www.camphill.no

Abonnement kr. 250,-

Distribusjons adresse:

Dialogos, Ressurssenter for Sivile initiativer
Holbergs Plass 4, 0166 Oslo
Epost: post@dialogos.oslo.no
Telefon: 21 69 77 70 Fax: 21 69 77 75

www.dialogos.oslo.no

Leder

"Din fiende er i virkeligheten en som er i ferd med å bli din venn. Vi kan lære å ikke demonisere andre, selv om de har utført den mest unevnelige ondskap. Det gjelder å huske på at de likevel alltid forblir et Guds barn – med evnen til å forandre seg. Vi mennesker er ment å være familie." (*Så langt Desmond Tutu.*)

Kan vi forstå dette som en almenmenneskelig målsetning i en vond og vanskelig verden? Det kom en nyhet, for eksempel, om to piker med Downs syndrom, som en morgen kom til markedet i Irak for å selge fuglene sine. Folk stimlet sammen om dem for å se. Så gikk bomben, som de hadde om livet av... Mange ble drept og såret. Men vi mennesker bryr oss jo om hverandre, over alt i hele verden. Vi kan se det i ansiktene på de som tar avskjed og eller møter sine kjære på flyplasser og jernbanestasjoner – det er det samme overalt. Kanskje er det viktig at vi mennesker kommer hverandre nærmere for forstå at vi ikke er fremmede eller vil andre noe vondt, men er en del av hverandres nabo-skap, enten vi bor i Kina, Amerika eller hvorsomhelst. De menneskene vi kjenner litt og har en forståelse for, er vi også stort sett snille mot. Men verden er stor, vanskelig, sammensatt og komplisert. Vi mennesker har dybder og høyder som ikke er så lett å gjennomskue, men det er våre egne relasjoner som gjør den store forskjellen. Kanskje må vi begynne med oss selv?

Landsbyliv ønsker å gi nære bilder fra livet. Derfor er det viktig at vi viser det som er sant. Men det som er sant for et menneske oppleves annerledes av et annet. Her er det lett å trå feil. Det har, beklageligvis blitt, skrevet usant et og kanskje flere steder og det kan lett skje igjen om vi ikke passer på. Dette må våre lesere være med på å varskue oss om slik at vi alltid kan forbedre oss. Vi kan ikke forbedre noe uten at vi først har erkjent våre begrensninger.

VG har i sine siste steinerkritiske tabloidnyheter vist hvor lett det er å vri tanker, som er annerledes enn de allmene trygge opinionsterke meninger, til noe usant. Dette er nok en del av vår tid og sikkert forbundet med pressefrihetens barnesykdommer som vi nok vil vokse av oss i framtiden.

I denne utgaven av Landsbyliv er vi heldige med å få inn flere fine beretninger fra livet i Landsbyene. "Aftenåsen kulturmagasinet", skriver fint om opplevelser i diktform, noen skriver om sine reiser, og flere beskriver verdifulle opplevelser. Dette er vi i redaksjonen særlig glade for å få inn. Så, fortsett med å sende oss innlegg og fortellinger fra livet.

Karl König, grunnleggeren av Camphillbevegelsen, har fått sitt eget arkiv i Sveits. Derfor er det fint å kunne fortelle litt mer om han i denne utgaven. Vi tar opp tunge spørsmålstillinger i denne utgaven: Skal man få vite om at man skal dø når det går mot slutten og har det vanskelig? Så er det et annet stort tema som vi nok ikke så lett blir ferdige med, nemlig samliv og seksualitet. Dette er spørsmål som det gjerne kan snakkes om og hvis det er noen reaksjoner på det som står her i Landsbyliv så er vi glade for at det kommer reaksjoner hit til redaksjonen. Vår reisende journalist Jan Bang kommer med beretninger fra sine erfaringer i verden. Denne gangen gjør han seg tanker om Kibbutz og Camphillbevegelsen.

Det er gratulasjoner og miljøtips, opplysninger og bokanmeldelse. Det er oppfordringer til å melde seg på festivaler og kongressene som skjer i sommer, både i det nordiske og i det europeiske rom.

Til sist oppfordrer vi dere som maler og tegner til å sende oss deres beste verk slik at vi kan vise dem fram for alle i senere utgaver av Landsbyliv.

Red.

Innhold

NYHETER

NYTT FRA LANDSBYENE	§	4
NYTT FRA LANDSBYSTIFTELSEN	§	14
NYTT FRA HELSEPEDAGOGIKKEN	§	15

KRONIKKER

PARFORHOLD OG SEKSUALITET	§	16
HVA KAN VI LÆRE FRA KIBBUTZBEVEGELSEN?	§	19
KARL KÖNIG	§	21

FASTE SPALTER

BEGIVENHETER	§	23
SKOLERINGSVEIEN	§	24
LANDBRUKSLIV	§	25
BRODER DYR	§	28
BOKANMELDELSER	§	30

Den Sosiale Grunnlov

Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er større jo mindre den enkelte stiller krav om selv å få utbytte av sine ytelser.

Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredsstillles av de andres ytelser.

Alt som innenfor et menneskesamfunn motvirker denne lov, må i lengden på den ene eller annen måte avle ulykke og nød.

Rudolf Steiner

Forsiden: Camilla Beck fra karnevalet på Jøssåsen.
Foto Nico: Nico Ottel

Det var mange strenge vintre i Vestfold på 1980-tallet med mye snø. En januardag i 1985 da jeg satt på rommet mitt på Selma Lagerlöfs hus, fant noen ord og toner sammen til en sang. Sin vane tro ble ikke sangen ferdig da, men hovedpersonen i den var en trofast baker som bodde på rommet over meg, Bror Over. Nå var huset fylt med mange andre også, både store og små. Men istedetfor å kalle dem med fødenavn, fikk de i sangen navn etter hvor de bodde i huset, hvor de kom fra eller andre påfallende egenskaper eller oppgaver de hadde. Slik oppstod bror På skrå, søster Australia og søster Underbar. Selv ble jeg hetende bror Under da jeg holdt til i 1. etasje.

Bror Overs sang

Bror Over, ja det kalles jeg,
og ute blåser strenge januar.
Tett ved gulvet, åtte fot fra meg,
hører jeg bror Under på gitar.

Refr.: Og huset heter Selma L.
Her er det liv og ståk
fra morgen til kveld.

I rett linje, fjorten skritt herfra,
raper alles søster Underbar.
Godt er det at søster Australia
gir til husets sarte sjeler svar.

Bortover gangen, tolv skritt fra mitt sted,
forbereder husets husmor fest.
I stuen finner husfar ennå fred;
før Steffens hus er der med mangen gjest.

Atten sjeler bebor nå dette hus.
Yngst av dem er lillebror På skrå.
Ingen av oss vet om antall mus;
det holder bare gråpus rede på

Det er nok sant, vi har et uvanlig hjem,
der alle prøver være litt til gagn.
Her setter alle døren litt på klem;
bare huset her har fått et skikk'lig navn.

Og huset heter Selma L.
Omkring oss er det metervis med sne
Engang blir du kanskje gjest der selv
som Askeladd med skreppen full av te

Refr.: I huset som heter Selma L.
Men hvor det ligger
må du finne ut selv!

Tilegnet Tom Enger og de andre på Selma L, Vidaråsen

Knut Arild Melbøe

Trekongers feiring på Jøssåsen

Den 6. januar er minnedagen for de tre vise menn. Da tok flere fra Vallersund fatt på den lange reisen mot Jøssåsen for å feire dem og å avslutte julehøytiden.

Tekst MARI KRISTIANSEN
Foto NICO OTTEL

De tre vise menn var de som lette etter Jesusbarnet og gav ham de tre spesielle gavene; gull, røkelse og myrra. Jeg vet ikke hva et lite barn skal med det, men de symboliserer forskjellige ting som viser mye om hvilken person alle forventet at han skulle bli.

Det står ikke noe i evangeliene om at det var tre vise menn??, men at han fikk tre gaver, får oss til å tro det. Det er sannsynlig at de er konger siden de gav fra seg så dyrebare skatter. De tre vise menn het Kaspar, Melkior og Baltasar.

Men 6. januar er vel ikke bare for de tre vise menn, da må vi også kaste ut julen. Vi var kommet fra Vallersund Gård for å minnes de tre kongene, og møte de andre folkene fra Camphill-landsbyene i Trøndelag. Vi reiste tidlig om morgenen, og kom tidsnok til handlingen klokken elleve. Etterpå ble det en pause med kaker og drikke.

Så fikk vi snart begynne å leke. Det var en morsom dag med mye leking. Jeg hadde håpet på å få leke ute, men siden det var for lite snø til uteaktiviteter, ble det leker inne i stedet. Vi holdte på med leker i mange timer, så jeg ble litt sliten, men hadde det kjempegøy og var med på det meste. Det ble leker som Stol-leken, Beat for Beat og forskjellige danseleker. Så ble det pause.

Så fikk alle spise middag. Etter middagen gikk vi rett til landsbymøte. Jeg var sekretær og noterte ned alt som ble fortalt. De forskjellige plassene: Jøssåsen, Kristoffertunet og safteriet, Vallersund Gård og Framskolen fortalte om hva de hadde gjort i 2007 og hva de har tenkt å gjøre i det nye året 2008. Det har skjedd mye interessant ifjor, som at Framskolen ble realisert, reisen til Järna for midtsommersfestivalen, restaurering og utbygging av hus. Vallersund Gård arbeidet mye med restaureringen av Brendanhuset, den gamle låna, som skulle bli Framskolens skolehus. Så det var altså noe av det vi pratet om.

Etter landsbymøtet var det tid for å vende snuten hjemover igjen. Det ble også et lite trekongerspill og i den sammenheng tok de ned juletreet, fjernet pynten og bar det ut mens vi

sang "De vise menn"-sangen i kor til de var ferdige. Det var veldig spesielt å se på, og tenke tilbake på julen og at den var over. Det var en fin feiring på Jøssåsen og en fin anledning til å møtes og si farvel til den gode gamle hyggelige, men litt farlige julen. Da mener jeg det som følger med gode kaker, mat og lite aktivitet, og at mye lys og fyrverkeriet om nyttårsaftenen kan føre til branner og alvorlige ulykker. Så etter denne høytiden er det godt å komme tilbake til det vanlige igjen, og glede seg til alt det det nye året bringer.

Storband og karneval på Vidaråsen

I forrige utgave av Landsbyliv presenterte vi dikt fra Aftenåsens kulturmagasinet og skriveverkstedet som er i gang på Vidaråsen. Denne gang er diktene blitt til etter inntrykk fra storbandet Opus Ones besøk og karnevalet som hadde Kardemommeby som tema. Vi lar tekstene tale for seg.

Det var fint med Opus One
Det var Andebu Storband som spilte
til dans.

Der var bar hvor Nino solgte.
Jeg danset og koste meg.
Jeg er glad i å danse,
jeg er en danseløve.

Hilsen Eli

Stor fest med Andebu storband.
Jeg syns det var fint med Andebu
storband.

De var kjempe flinke å spille.
Og jeg håper at vi skal ha en skikkelig
stor fest hvis Anne Nørdsti
kommer til Hallen,
Da skal jeg ta så mange bilder,
og jeg tror blir en stor fest og
morsomme leker,
og mye god mat.

Hilsen Hilde

OPUS ONE

Det står som i lag
 Ved et dansende par
 Hvert år som solens
 Det enes
 Det er som i vår
 Og i stort som i gå
 Og stort som i taket som
 Spurv i blomst
 Opus One er storband.
 Andebu storband
 Er det som vi tenker

Er vi med på dette her?
 Hvem bor i Andebu?
 Hvem bor på Vidaråsen?
 Er det solen som kommer i
 Vidaråsen Landsby!

Erlend

Opus One liker jeg veldig godt
 Jeg likte godt å være der
 Jeg gikk til en dame som danset på
 dansegulvet
 Jeg svingte i dansen med Regula
 Jeg drakk øl
 Opus One spilte fin og tøff musikk
 Neste gang vil jeg ha hardrockmusikk
 Sier jeg

Tor Håkon

KARNEVAL på Vidaråsen

Jeg løp rundt for å skaffe forkledning.
 Jeg skulle være Tobias i Tårnet.
 Dette var første soloforestillingen for
 Marius. Det var et fint stykke vi så
 på med alle medarbeiderne, og
 Elena spilte hunden. Temaet var
 Torbjørn Egners Verden.
 Eli spilte Klatremus Lillemann.
 Markus, Dan og Frode røvet tante
 Sofie (Karin)
 Neste gang trenger jeg litt tid på
 kostymer. Det var fint med prisen
 for beste kostyme.
 Nå forstår jeg hvorfor Dan forsvant
 nede fra vedskuret. Jeg synes det
 var rart.
 Så masse arbeid alle gjorde for å
 lage trikken. Nå står den i hallen, og
 alle ser på den. Jeg så to damer fra
 Polen. De vasket vekk alt sølet etter
 oss. De gjorde en veldig god jobb.
 Det er ikke mer å si, så jeg sier takk
 for nå.

Hilsen Marius

Fra karnevalet på Jøssåsen. Foto: Nico Ottel

Karneval det er gøy
 Kardemommeby hadde en
 Trikk og ei sint kjeftesmelle
 Ja, ei sinna kjerring som het Sofie
 Og hun kaller vi "Mor huttetu!"
 Tante Sofie er ikke noe
 Hyggelig, hun bare kjefter og
 Smeller og er ei sur, sinna dame
 Som vi ikke liker å ha på Vidaråsen.
 Jeg har en gang sett ei kjerring
 Som het fru Iversen og hun var
 Nabo av meg. Sånn var også
 Tante Sofie og hun som het fru
 Iversen spurte mora mi:
 "Jasså, De har barn på barne-
 Hage? Slik var ikke tante, frøken
 Sofie. Den som het frøken, tante

Sofie var sint på røverne og nektet
 Kamomilla å gå på Kardemomme-
 Festen. Hva synes dere om ei slik
 Kjeftesmelle? Synes dere vi skulle
 Ha henne på Vidaråsen og synes
 dere Hun skulle få lov å være
 husmor på Vidaråsen? Skal hun
 aldri være blid Og hyggelig og la
 Kamimilla gå på
 Kardemommefesten og ha fest og
 Moro! Du det er moro og fest og
 Synes dere frøken tante Sofie skulle
 Være litt mer hyggelig? Hva synes
 Dere? Synes dere også at røverne
 Skulle røve frøken tante Sofie? Han
 Derre Torbjørn Egner, det er en mann
 Som kunne skrive det. Det var synd
 At han døde julaften 1990 og han
 Skulle ha levd litt lenger slik at vi
 Kunne invitere ham og slik at han
 Kunne oppleve at Kardemommeby
 Var i Kristiansand dyrepark.

Fra karnevalet på Jøssåsen.
 Foto: Nico Ottel

Hvis Folk og røvere i
 Kardemommeby
 Ble fremført på Nasjonalteateret i
 Oslo Eller i Tønsberg, kunne vi da
 kanskje Reise å se på det. Jeg synes
 Maddalena var fin som Remo og
 Marius fin som Tobias i tårnet og
 Karin var fin som frøken tante Sofie.
 Kanskje Salma kunne være hunden
 til Remo selv om Elena Passet til å
 være hunden til Remo, hvis Karin og
 Will kunne ta den med.

Hilsen Arnkjell

Dyrekarneval på Jøssåsen

Så ble det karneval igjen – etter lang venting på februar måned. Kostymer har lenge vært planlagt, og det er blitt lagt mye flid i det. Den 2. februar møttes mange fra Vallersund Gård og Kristoffertunet på Jøssåsen med dem som bor der.

Tekst MARI KRISTIANSEN

Foto NICO OTTEL

Gleden hadde vært der lenge. Det var en god stund siden jeg var på karneval for i fjor kunne jeg ikke komme dit. Jeg er egentlig veldig glad i karneval og liker å kle meg ut. Det var ikke bare selve karnevalfeiringen på Jøssåsen jeg gledet meg til, men hele reisen dit. Det tok fire og en halv time å reise, og i den tiden måtte vi ta fergen over Trondheimsfjorden. Det var morsomt å gå innpå fergen og møte alle folkene. Mange stirret på meg, spesielt en liten gutt som åpent viste at han var veldig glad og forbausset for å se en lys levende bjørn vandrende forbi seg på to føtter.

Etter mange timers bilkjøring kom vi omsider til Jøssåsen, en halv time for sent da, men det gjorde ikke noe. Vi hadde med kake og boller som alle sammen fikk smake senere. Det var mange forskjellige rare og fantasifulle skapninger der. Det ble ingen premiering av kostymer, det var litt

dumt da, men premien var vel for alle sammen og ikke for noen spesielle. Det var mange med sminke i fjeset og masker på. Temaet var dyr da, men det var også noen utkledd som mennesker. De var dyretemmere, slaktere eller bønder. Det var både ville og tamme dyr der fra alle verdenskroker som naturligvis ikke kommer sammen til vanlig. Jeg kan gi eksempler på frosk, pingvin, bjørner, katter og mus.

Det ble veldig varmt for meg etter hvert å være inne i huset, så jeg måtte noen ganger gå ut. Jeg fikk lekt og danset noe da, så vi hadde

en ganske festlig kveld. Så ble det litt pause med salat og pølse, og senere ble det kaker og boller. Etter mye lekning og dansing kunne man jo unne seg noe av dette.

I stedet for at vi skulle kjøre hjemover fra Vallersund Gård sent om kvelden, kjørte vi heller til et hotell i Værnes og overnattet der. Det ble riktignok sent før vi klarte å sove da, for det var mye bråk og høy musikk i et rom like ved eller over oss. Sannsynligvis hadde noen en fest, og det synes jeg passer seg dårlig på et hotell siden vi kom dit for å sove. Så vi fikk sove noe lengre neste morgen, og spiste en deilig hotell-frokost. Etterpå begynte vi å pakke det lille vi hadde, og reiste hjemover.

Karnevalutflukten var del av en veldig hyggelig helg. Jeg vil takke dere på Jøssåsen for arrangementet, og kanskje vil vi i framtiden arrangere karneval når vi får kulturhuset vårt på Vallersund Gård. Hvis jeg fortsatt bor her ennå når det er ferdig, så hadde det vært morsomt å være med på å arrangere noe som dette. Da slipper vi nemlig også å reise i over fire timer. Inkludert overnatting ble dette ikke bare en dagsutflukt, men en helgeutflukt. Så blir det deres tur til å reise langt: Jøssåsen, Kristoffertunet og Det Økologiske Hus! Takk for en fin helg.

Turen til Fjellheimen i Engerdal

På et Kristofferting-møte før jul fortalte Anne Langeland at det skulle være mulig å få tatt seg en tur til Fjellheimen leirskole fra 4. til 8. Februar 2008. Hun spurte hvem som ville være med.

Tekst BERIT SUNDE

Foto CHRISTIAN LANGENHAN

Jeg var en av beboerne som ville være med hvis jeg fikk enerom, og Anne ringte og undersøkte samtidig som hun meldte meg pluss åtte til på turen. Jeg var veldig spent på om jeg ville få enerom, og Anne sa at det gikk i orden.

Noen uker før vi skulle reise fortalte Anne at fire av oss skulle ta toget og fire skulle kjøre Toyotaen med Kristian. Jeg grudde meg en del for turen, men Anne forsikret meg med at både turen og opplegget på Fjellheimen ville gå bra, hvorpå det også gjorde.

Den 4. februar klokka ni om morgenen var vi ferdige til å dra, i hvertfall vi som skulle ta toget til Koppang. Det var Sandra, Cecilie, Torbjørn og jeg. Alt var ferdig pakket, niste var smurt og kornkaffen var allerede laget ferdig på termos.

Erlend kjørte oss til togstasjonen, og vi var ute i god tid før toget skulle gå kl. 09.50. Kofferten og ski tok Kristian i Toyotaen, så det slapp vi å ta med oss. Vi hadde bare hver vår sekk å passe på. Jammen var det bra, for da vi kom inn på toget fikk vi høre at vi måtte bytte tog i Røros, men det gikk så fint. Da vi kom dit, stod visst det andre toget allerede der eller at det kom like etter. Det gikk til Hamar. På det toget hadde vi faste plasser.

Det var ikke noe særlig å få kjøpt på noen av de to togene vi tok, men jeg hadde så mye godt med i sekken min så det gjorde ikke noe. Blad og bok hadde jeg også med.

Da vi gikk av i Koppang, ble det en stund og vente på skyss. Sandra ringte til Kristian på mobilen hans og fikk han til å kjøre til Koppang og hente oss. Det gjorde han etter at han lempet av all bagasjen pluss ski og passasjerene han hadde i Toyotaen. Det tok cirka en time med bil hver vei. Så det tok sin tid fra han kom og hen-

tet oss og til vi var framme. På veien fra Koppang er det nokså øde, ikke et hus og ikke et menneske var å se, men naturen var helt skjønn med snødekte trær, og ellers rikelig med snø.

Da vi endelig var vel framme på Fjellheimen, ble vi møtt av en veldig koselig dame som presenterte seg som Grete. Hun var en av lærerne på leirskolen. Deilig suppe og dessert pluss kaffe ventet oss i spisesalen. Selv om jeg ikke var så sulten, smakte det godt likevel.

Da vi hadde spist, ble vi vist hvilke rom vi skulle ha. Jeg bodde på et rom som het Musehullet. Der hadde jeg skikkelig luksus med håndvask på rommet, og bad og toalett var det mellom rommene. Det var nemlig et rom til på den andre siden i den lille gangen der jeg hadde rommet mitt. Der sov Liv og Tanja. Klokka 19.00 skulle det være kanefart, og da måtte vi kle på oss veldig godt for det var kaldt. Vi fikk beskjed i god tid, så vi hadde tid til å pakke ut litt og falle til ro på rommene våre.

Kanefarten vi hadde den kvelden vi kom, var artig. Vi kjørte fire om gangen. Etterpå satt vi rundt et bål i nærheten av leirskolen og spiste deilige sveler og hadde både kaffe og saft å drikke til. Svelene var stekt på takke over bålet og smakte helt flott. Det var kaldt, men vi satt på skinn som var lagt på benkene som var satt i en sirkel.

Hver morgen var det vekking kl. 07.30 og kl. 08.30 var det frokost. Det første vi gjorde da var å smøre niste og ordne med drikke før vi spiste fro-

kost. Noen av lederne samlet alle nistepakkene i kjelken på snøscooteren, og alt ble kjørt bort til rasteplassen der det ble gjort opp bål og ordnet med sitteplasser.

Klokka ti hver morgen hadde vi møte i bordtennisrommet. Da planla vi hva vi skulle gjøre og hvor vi skulle dra på tur. Den første dagen fikk vi gjøre mye artig. Det var også mulig og ta en tur med spark. Vi var blant annet i stallen og koste med dyrene. Det var blant annet tre katter, kaniner, hester og ponnier og geiter. Vi fikk også ri på hestene pluss å kjøre med slede. Dassløkket kjørte vi også. Det var en snøkarusell som gikk som en slags berg og dal bane. Det var veldig gøy. Snøscooter kjørte vi også. Selvfølgelig hadde vi matpause på turene vi hadde hver dag, og alltid satt vi rundt bålet og spiste og koste oss. Vi stekte brødsriver på bålet og det smakte veldig godt.

Klokka 16.30 var det middag, og vi var tilbake fra turen i god tid så vi hadde muligheten til å skifte og slappe av før middagen ble servert. Hver dag var det god mat, så vi spiste godt alle mann.

Tirsdag og onsdag kveld var frie så vi kunne gjøre hva vi ville. Liv og jeg spilte Yatzy og Ludo. Det var et skap på et av rommene hvor det var spill. Onsdag etter frokost da vi skulle ha møte, kom det en dame som spilte piano og sang med oss en liten stund. Hun kom også torsdag og fredag. Den damen syntes vi var så flink til å synge, og sånt er jo hyggelig å høre.

Fortsetter på side 8

En av dagene dro vi ut på tur, det var onsdag. Da kjørte vi buss til et sted som heter Vola. Derfra gikk Cecilie, Tanja, Rolf Arne, Kristian, Tanja, Grete pluss en som heter Linda og jeg på ski til et sted som heter Sundseter. Fire kilometer var det. De andre kjørte snøscooter. For å nevne noen flere var det en gruppe fra Drammen bokollektiv som var på Fjellheimen og gikk sammen med oss på ski. De var veldig hyggelige karer. På Sundseter rastet vi og spiste, drakk og riktig hygget oss. Hver dag ute på tur fikk vi kakao. Den var veldig god. Vi stekte også epler som dessert. Skal si det var kjempegodt.

Da vi gikk tilbake til Fjellheimen, merket jeg at skiene mine klabbet litt så det ble litt strevsomt å gå. Heldigvis, da jeg hadde gått et stykke møtte jeg en kar som hette Gunnar med snøscooteren sin, så jeg fikk lov til å sitte i kjelken som var koblet til på resten av tilbake turen, og det var jeg veldig glad for, for da fikk jeg nemlig tid til å dusje og vaske håret før middag på Fjellheim.

Dagen etter var det et praktfullt vær, og skiene mine gled som bare det, for da var det noen som smurte dem før vi startet, også hadde det blitt litt kaldere igjen. Jeg hadde med kamera så jeg tok bilder av naturen særlig av de snødekte fjelene i bakgrunnen. Dette var torsdag. Vi akte og så i den akebakken der vi rastet på den tre kilometer turen vår.

Om kvelden var det dans i dagligstua. Det var veldig moro. Det kom en gruppe musikere som spilte trekkspill, bass og gitar. Jeg fikk virkelig svinget meg den kvelden. Fotograferte gjorde jeg også, tok et bilde av Morten og Cecilie. Etter at all dansingen var over, drakk vi brus og spiste pølser.

Dagen etter var det fredag, og den dagen skulle vi reise hjem igjen til Kristoffertunet. Etter frokost gjorde vi oss helt ferdig med pakking og tannpuss før avslutningsmøtet som vi hadde i dagligstuen. Da snakket vi om hvordan vi hadde hatt det, og hva vi hadde opplevd. Alle var enige at vi hadde hatt det veldig fint, og fått gjøre mye morsomt de dagene vi var på Fjellheimen. Jeg syntes Linda og en som heter Gunn Oma pluss Lena som var stalljente, var veldig hyggelige og blide.

De som arbeidet på kjøkkenet, I ikke jeg også veldig godt, og for å ikke snakke om hvor koselige de mennene fra Drammen var. En ting til jeg vil nevne til slutt var at det var en fordel i hvertfall for meg at vi ikke var så mange på leirskolen.

Klokka tolv kom drosjen som Grete hadde bestilt til oss fire som skulle til Koppang og ta toget til Trondheim. Det var en veldig hyggelig dame som var drosjesåfør, og jeg fikk lov til å sitte ved siden av henne i forsetet. Vi kom i snakk med hverandre, og hun hadde mye interessant å snakke med meg om også. Vel framme i Koppang ble det cirka en halvtime å vente. Toget skulle gå fra Koppang 13.38 og være i Trondheim klokka 18.00. Da toget kom, sto det Trondheim på det. Jeg ble nokså forbauset, og jeg var

bomsikker på at vi måtte bytte tog i Røros på tilbake turen også, men nei det slapp vi, fikk vi høre da vi satt på plassene våre. Vi storkoste oss alle fire, og spiste nisten vår som vi hadde smurt til frokost. Vel framme i Trondheim møtte Erlend oss, og ferieturen ble avsluttet med deilig middag, kaffe og dessert på kafeteriaen Opus før vi satte kursen mot Kristoffertunet.

Selv om jeg var nervøs og grudde meg før vi skulle dra til Fjellheimen leirskole, er jeg veldig glad for at jeg ble med og opplevde alt det morsomme vi gjorde. I tillegg kom all den gode maten, kakene og kaffen om kveldene som vi fikk. Jeg vil tilbake igjen en annen gang også!

Eventyrfestival på Solborg

Vi hadde eventyrfestival fra 29/10-2/11-07 på seminarsenteret i Solborg. Det var Tone Eikåsson som ledet det hele. Det var folk fra Solborg, Hogganvik, Vallersund Gård og Grobunn.

**Tekst HANNE KVELI
Foto MARTEN EICKHOFF**

Første kvelden åpnet med kveldsmat, også for å bli kjent med hverandre. Hver formiddag var vi på seminarsenteret og hadde kreative aktiviteter. Det besto av maling, øving og beve-

gelser. Tone fortalte eventyret om Askeladden og de gode hjelpere, litt etter litt. Så var vi i Olavshallen på ettermiddagen og øvde litt der.

Torsdag 1/11 var vi hele dagen i Olavshallen og øvde på eventyret. På fredag 2/11 fremførte vi spillet om Askeladden og de gode hjelpere og viste den til alle som bor på Solborg. Vi fikk både da capo og trampeklapp etter spillet. Så var det middag og hjemreise etterpå. Det var et vellykket arrangement. De som var med fra Solborg er: Lone, Torill, Heidi, Hanne og Olaug.

Oslo-tur med Framskolen

Midt i februar tok Framskolen en tur til Oslo, storbyen/hovedstaden, som de fleste elevene besøkte for første gang. For en så stor hendelse tok vi den største bilen i Vallersund, som kunne ta oss alle sammen til hovedstaden, til sammen 8 personer.

Tekst CATALIN BUTNARU
Foto DAG BALAVOINE

Veien var lang, og etter lunsjpause på Berkåk ankom vi ganske seint til Grobunn hvor vi var hjertelig velkomne. Neste dag deltok vi på karneval sammen med Grobunn-folket.

Om kvelden ankom vi endelig storbyen. Elevene var veldig glade og ble overmannet av kontrasten til vårt lille sted. I Oslo fikk vi bo på en gammel båt, MS Innvik, som lå rett ved den nye operaen.

Vi hadde det veldig travelt de tre dagene vi var i Oslo. Vi besøkte slottet, rådhuset, Aker Brygge og Fram-museet, hvor Framskolen fikk gratis inngang på grunn av navne-slektskapet.

I tillegg til severdighetene hadde vi to andre spesielle opplevelser i Oslo.

Vi var på besøk bak TV-skjermen, nemlig NRK, og vi var på Det Norske Teater og så "Ann-Magritt".

Så man kan si at Framskolen

hadde noen fine dager i Oslo fordi vi opplevde så mye. Veien tilbake virket mye lenger, fordi alle var lei seg for å måtte dra fra Oslo igjen.

Sydentur til Gran Canaria

26. januar reiste vi her fra Jøssåsen kvart over ett. Birgit Hammer kjørte oss til Værnes lufthavn. Flyet gikk fra flyplassen ti over fire om ettermiddagen. Vi var 6 mennesker. Bjørn Morten Øyangen, Anne Holta, Svein Nedrelid, Tobias Stock og Torild Larsen reiste til Gran Canaria på ferie, og det var Henrik Hammer som var reiseleder. Vi fikk middag på flyet når vi dro nedover. Det var god middag. Det tok litt over 6 timer med fly. Det gikk bra med oss alle sammen.

Vi kom dit ned til flyplassen på Gran Canaria om kvelden sånn i 10-tiden på kvelden. Så reiste vi med buss og hentet bagasjen vår. Så dro vi dit vi skulle bo. Vi kom sent frem. Det var et langt stykke fra flyplassen. Så ble vi guidet dit vi skulle bo i leiligheten. Jeg og Anne Holta sa takk for hjelpen og god natt. Vi gikk og pusset tennene våre, og så la vi oss etter den lange reisen vi hadde bak oss og sov til dagen etter.

Så sto vi opp og vasket oss, tok på oss og gikk og spiste frokost klokka ni nede på hotellet sammen med de andre. Etter vi hadde spist, så viste Henrik Hammer meg og Tobias Stock rundt på Gran Canaria. Det var fint der nede. Vi gikk opp og pusset tennene våre og etterpå lot vi maten synke. Vi sola oss nede ved bassenget. Det var

varmt i sola. Etterpå badet Anne Holta, Bjørn Morten Øyangen og Tobias Stock i sjøen. Det var kjempestore bølger.

Svein satt fullt påkledd i sola og så på at vi bada. Han ville ikke sole seg. Vi spiste mye god mat der nede og sov godt om nettene. Om kveldene var det morsomme show med sang, musikk og dans. Da satt vi og hørte på og tok bilder. Noen hadde kledd seg ut som dyr, og en hadde kledd seg ut som klovn.

Vi er veldig fornøyde med sydentferien vår på Gran Canaria da vi var tilbake 2. februar.

Hilsen Torild Larsen
Foto Henrik Hammer

Helt rått!

Det er nå to år siden Tina kom til Vallersund Gård. Tekstene under gir et sterkt bilde av hva hun kom fra. Hvordan hun fikk kraft til å starte på nytt, får vi et innblikk i gjennom blant annet utdragene fra kabareten *Trøste og bære*. Tekstutdragene under er fra denne kabareten som ble fremført i "Isak kultursenter" i Trondheim, og skrevet før hun traff mora si igjen. Teksten i artikkelen har tidligere stått i tidsskriftet *Sorgenfri* og er skrevet av Nora Sitter. Nederst har vi gjengitt sangen *Malstraum* som ble sunget av Kristin Kjølstad, og skrevet av Ingebjørg Veivåg på bestilling av førstnevnte.

Tekst TINA INGEBRIGTSEN
Foto DAG BALAVOINE

– Helt rått! (til mamma)

Æ lure på kor du e,
Kolles du sjer ut,
Om du e glad eller lei dæ,
Ka du tenke på?
Tenke du nån gong på mæ?
Æ tenke ganske my på dæ,
Sjøl om æ itj kjeinne dæ,
Så savne æ dæ,
Savne å snakk med dæ,
Savne nån å kaill mamma.

Koffer dro du din vei?
Koffer tok du aldri kontakt?

D e så mang år sia,
D byinne å bli 25 lange,
leie år,
Med mang tåra, savn,
hat, glede,
Å itj minst det å forstå.

Æ får vel aldri svaren,
Enn om du va dø,
Det hadd vært så my enkler
for mæ.

Æ vil ha ei mor,
E det ingen som vil vær
mora mi?

– Må innrømme at jeg var skeptisk. Ble helt satt ut da jeg ble med i teatergruppa. Det var helt rått! Jeg har hode som en niåring og kropp som en nittiåring. Etter tjue år med rus har jeg nå vært rusfri siden 14. februar, 2006. Jeg ville ikke leve. Men kroppen og «haue» er visst laga av jern. Til slutt fikk jeg beskjed om at hjertet mitt ikke tålte stort mer. På to timers varsel ble jeg sendt på fjorten dagers avrusing. Selv kunne jeg ikke se for meg et liv uten rus. Men jeg gjorde det for dem som brydde seg om meg, dem som jeg var glad i.

Malstraum (til Tina, om Tina)

Gong etter gong, har du prøvd på å reise deg,
Gong etter gong, har du glidd ned å ut.
Gong etter gong vil vi kjempa ilag med deg.
Kjempa me tru om en lukkeleg slutt.

Såra som gror blir på nytt rivne opp att,
Dagar me håp blir til mørkaste natt.
MALSTRAUMEN tek deg, men ikkje heilt med seg,
ennå ein gong får vi tak i deg att.

Lytte å trøste, å tørke di tåre, rette ei hand fram
å halde deg fast, slik kan vi hjelpe og håpe ilag med deg,
Kvar gong du kjem etter håpe som brast.

Gong etter gong, har du prøvd på å reise deg,
Gong etter gong, har du glidd ned å ut.
Gong etter gong vil vi kjempa ilag me deg,
Kjempa me tru om en LUKKELEG SLUTT.

– Nå bor jeg på en gård på landet. Da jeg kom dit, oppdaget jeg at det var unger i det huset jeg skulle bo i. For meg som alltid har vært livredd unger, etter å ha blitt mobba i hele barndommen, har dette vært litt av ei utfordring. Det vanskeligste å takle følelsesmessig var allikevel at ingen på gården hadde noen form for negativ holdning til meg. Man er så vant til å bli tråkka på og misforstått. Vant til å bli møtt med negative tilbakemeldinger og rare blikk. Det var en ny opplevelse å få positiv respons; helt rått!

– Jeg vet ikke helt hvorfor det ble som det ble. Jeg er ikke så vant til å snakke om det. Ikke så vant til å snakke i det hele tatt. Blir jeg misforstått eller urettferdig behandlet skriver jeg heller et brev, så de rundt meg forstår meg bedre. Jeg er flinkere til å skrive enn å snakke.

– Jeg begynte å ruse meg i niårsalderen. Gikk mye alene og tusla. Fant forskjellig å ruse meg på i garasjen; lim, bensin, brennevin og så videre. Var mye senere også. Begynte med heroin som 14-åring, men har aldri vært typen til å «gjør mæ'te på by'n». Har stort sett vært psykotisk helt sida jeg var lita. Jeg hørte stemmer og kjente meg forfulgt og overvåka. Folk hadde gjemt kamera overalt; i øredobber, i briller, sko, hender, negler og klokker. Men jeg trodde jeg var normal, at det var vanlig å ha det sånn. Derfor ble det ikke oppdaget før jeg ble voksen. Jeg snakket jo lite, og hadde mest kroppsspråk.

– Tvillingbroren min, Kent, døde av en overdose da vi var tjuefire. Vi ble skilt og sendt i hvert vårt fosterhjem da vi var åtte år gamle. Det var et helvete hjemme, det var et helvete på skolen. Men hvis det er ett ord jeg skal bruke for å beskrive barndommen min, så er det ordet håp! Håp om at jeg neste dag fikk se et godt menneske, et blidt menneske.

– Nå håper jeg at kabareten vår kan gi folk innblikk i hvordan det kjennes å være pasient, uten at vi prakker noe på folk. Å få være med i teatergruppa har vært helt rått for meg. Bare det å få gode tilbakemeldinger, og føle seg velkommen! Det var nesten så jeg tok mikrofonen etter prøveforestillinga på Østmarka

og sa: «Jeg føler at jeg har fått en pris. Jeg har den ikke i hånda, men i hjertet.»

– Det er veldig mange som har forvoldt meg skade. Jeg har erfart det meste av lidelse og smerte et menneske kan oppleve å bli påført av andre. Jeg har blitt tråkka på, mobba, trakassert, torturert og misbrukt. Men det er bare én person som har kommet til meg og beklaget seg; det er fosterfaren min som misbrakte meg i mange år. Han kom bort til meg og sa: «Æ må bare si det, at æ beklage

at æ har my skyld i den skjebnen du har hatt.» Det betydde mye for meg. Mer enn den erstatningen jeg har fått.

– På tross av alt det negative jeg har opplevd, har jeg klart å snu erfaringene til noe positivt. Jeg tror på det gode i mennesket, og jeg føler meg rik. Rik på erfaring.

– Det var et helvete hjemme, det var et helvete på skolen. Men hvis det er ett ord jeg skal bruke for å beskrive barndommen min, så er det ordet håp!

På Solborg er det fullt av engler!

Kjære Camphillfamilie over hele landet og verden!

Jeg våknet her en morgen og tenkte på hvordan vi hver dag kommer til pent dekket bord og velsmakende, sunn og farverik mat! Her på Solborg har vi det ganske fritt og er mest lykkelige, for vi blir så godt sørget for og passet på. Kjærligheten, omtanken, varmen, fellesskapet og det at vi får være individer. Vi blir tatt hensyn til og elsket for den vi er. Medarbeider som landsbyboer er så greie mot meg. Her føler jeg meg velkommen! Vi er greie mot hverandre og øver spill sammen! Jeg synes GRATULERERER er Camphills motto! Vi er gratuleringsverdige!

Uselvisk arbeider vi etter evne for samfunnet uten å få lønn. Vi har mat og seng og solide hus. Jeg har respekt for at det kan oppstå litt stress og travelhet innimellom. Det sniker seg inn. Men Takk vår Herre for at det finnes et sted hvor vi får masse kos og omsorg og får være den vi er! Solborg er mer oversiktlig, og med både kompetente beboere og medarbeidere. Helheten er der til tross for sykefravær. Vi står last og brast med hverandre.

For alle bærer vi på et eller annet som kan være litt vondt, men felles skjebne er en trøst. Det at vi er så flinke til å bære hverandre. Vi har hver vår plass, hver vår

oppgave. Sammen er vi Kristi Redskap.

Vi samarbeider om det som vil bli villet. En høyere plan står bak det at vi fra alle land og bygder er fløyet sammen her på Solborg.

Det er nemlig ikke uten grunn jeg fant veien hit! Min engel viste meg veien! Jeg er dypt takknemlig og beveget for den omsorg, kjærlighet og omtanke som vi viser hverandre her på Solborg, og forhåpentligvis i Camphill for øvrig. Lykken er et sted hvor alle kan føle seg trygg, og våge å oppføre seg NATURLIG! GRATULERERER!

Vi kan alle være stolte av oss selv for den vi er og for vårt karma.

Beste ønsker fra Nina Maria Brun, en takknemlig beboer av Solborg Landsby på Jevnaker

Gal på den riktige måten

Kjære Landsbyliv, angående "GAL PÅ DEN RIKTIGE MÅTEN" som jeg sendte dere. Jeg synes jeg at jeg var litt for krass. Jeg velger heller å skrive det om. HER ER DET:

Jeg tror fremdeles at det virker litt forvirrende på beboerne at ting som de får skjenn for, passerer greit for de "normale". Men HVA er normalt i vårt samfunn, sånn totalt sett? Det finnes mye galskap og løsslupenhet, også blant de som regner seg for normale/friske. Det kan virke som dobbeltmoral og uforstand på flere beboere. Det kan virke patetisk i hel-sepedagogiske og antroposofiske sammenhenger. Mange medarbeidere kan gå halvnakne og i saggebukser, så man kan se at rumpen deler seg når de huker seg ned. Det kan både vekke avsky eller til og med erotikk! Vi har også et kjønnsniv, men vi får ikke lov til å gå i langt undertøy engang, og i hvert fall ikke ved matbordet. Jeg har lurt på hvorfor. Hva er egentlig forskjellen? Jeg kan ta et eksempel på uskikk ved matbordet: På Vidaråsen engang satt

et par medarbeidere og fire landsbyboere ved matbordet. Den ene svært overvektig. Vi fleiper litt, da særlig de to. Den ene sier: Ellen Elefantsmellem, samtidig som den andre sier: Landsbyboer, sitt ordentlig og ikke slurp sånn! DET er dobbeltmoral. Er det sånn å forstå at det er greit å være gal og uforskammet på den "riktige" måten? Og at det kommer an på HVEM som sier og gjør hva?

For eksempel: En beboer skjønner ikke alltid hvorfor hun/han får skjenn, samtidig som hun/han opplever en medarbeider som oppfører seg litt under pari, men ikke får skjenn? Eller hvorfor noen sier skam deg til henne/ham og ikke til medarbeideren. Dessuten synes jeg ordet Skam Deg sitter litt for løst her i Camphill. Flere har sagt det til meg uten å bruke fantasien sin på at jeg hadde en god grunn til for eksempel å forsove meg, eller gjøre/si det jeg gjorde/sa. Resultatet var ond samvittighet og et knust hjerte. Søvnløshet. Skam deg skal ikke brukes sånn uten videre, eller er det blitt Camphills motto? Jeg stemmer i med Jon Gelmuyden som hadde et innlegg for lenge siden en gang i Nerthus eller Rostadheimnytt, at beboere og psykisk syke ikke skal gå rundt og ha dårlig samvittighet fordi de virker

unnlatende og uoppdragne eller har "luksusproblemer". Også Julian Sleigh har flere ord om dette hvordan handikappede føler smertefullt sin begrensing, de skjønner ikke hva som er galt, bare at de ikke klarer, orker det de "friske" klarer og orker, og blir flau. De har også færre muligheter og mindre frihet pga dette. Det gir dem sjeleknagesår. Ja, noen kan få selvmordstanker. Men de kan ikke uttrykke seg, jeg må litt være deres talerør, jeg som opplever en "skavank" fra INNSIDEN. Og DETTE er noe av min oppgave, å være brobygger. Jeg får gjøre så godt jeg kan, og på verkstedene synes i husene at enkelte beboere kan oppleve enkelte medarbeidere som "fangevoktere". Når de er syke, eller blir hjemme av en eller annen god grunn, og blir nyfiken beglodd av en som plutselig dukker opp når de steller seg frokost og spør: Ja, men ER ikke du SYK, da?

Det skulle ikke være straffbart å hygge seg med litt frokostglede midt oppe i sine lidelser, vel? Jeg ville selv ALDRI beglo en medarbeider som hygget seg med et måltid og gi ham/henne skamfølelse. Vi skal ha det HYGGE og TRYGT i vårt fargerike fellesskap, respektere og akseptere hverandre gjensidig for DEN VI ER. Uansett adferd eller legning. Det er nemlig ikke noe som heter GAL PÅ DEN RIKTIGE MÅTEN! Vi er bare forskjellige. Vi skal jo BO sammen 24 timer i døgnet, og når det gjelder det å være litt irriterende, så er ikke dunkdunkmusikk mindre irriterende enn en for lys stemme! INGEN behøver å skamme seg i Camphill. Vi må bare kjempe videre og vokse! Og seire. Alle er underveis!

Hilsen Nina Maria Brun, Solborg Landsby, 3520 N- JEVNAKER. TAKK!

P.S. Jfr. Julian Sleigh: Forestill dere SMERTEN en beboer føler når langt yngre mennesker vokser forbi dem og er mye FLINKERE enn dem! DE merker det. Smerten deres er total, mange ganger! NB! Og ydmykelsen! Og vanskeligheten med å da kunne være naturlig! Ha aldri for store forventninger av en beboer!

En landsbyboer flytter fra Camphill

Det er altså meg, og jeg vil fortelle om min store bragd. Etter tre år i Camphill-landsby har jeg klart det, og omsider tatt det store skrittet.

Tekst MARI KRISTIANSEN
Foto DAG BALAVOINE

For å fortelle om dette, så er jeg nødt til å gå tilbake i tid. I august 2004 kom jeg til Vallersund Gård etter en lang sommerferie og nylig avsluttet videregående og rødrussfeiring med gode karakterer. Jeg flyttet først opp til Ilja-hus, og så ned til Nordlys der jeg bodde i over to år. I disse årene har jeg blitt godt kjent med dem som bor her. Jeg har blitt kjent med mange nye fra forskjellige land. Det er noen jeg fortsatt har kontakt med. Noen av dem som har vært her har kommet på besøk, og da ble jeg veldig glad for å se dem igjen. Det er koselig å få nye venner på stedet, og så trist når de reiser. Men sånn er livet, det må gå videre, og de som kommer må dra for å studere videre igjen. De kan jo alltid komme tilbake igjen, så da går det bra.

I februar ifjor begynte jeg på reisen mot selvstendighet. Jeg flyttet til Raniero hus der jeg fikk min egen lille leilighet. Fra et passelig stort rom i Nordlys kom jeg så til et litt større rom med både kjøkken og do/dusj og seng. Da ble jeg litt mer for meg selv, men jeg hadde fortsatt den samme tilknytningen til huset. Likevel var det litt rart, men godt også da, å flytte fra huset og familien jeg hadde bodd så lenge med. Nå har jeg fortsatt den samme kontakten med dem, selv om jeg ikke bor sammen med dem lenger og ikke ser dem hver dag.

Det var litt tøft til å begynne med, men det gikk da bra. Jeg fikk noe besøk, så de glemte meg ikke. Etter at en familie flyttet inn i huset, ble det litt annerledes å bo der, og det var da jeg følte at nå vil jeg flytte. Det var ment som en overgang å bo der da, så jeg skulle ikke bo der så lenge. Det ble et halvt år, så i august ifjor flyttet jeg endelig for meg selv. Ikke så langt unna og fortsatt i Vallersund og i 10-minutters gåavstand til Vallersund

Gård. Så da er det ikke noe langt å gå til arbeid for meg, eller for andre hvis noen vil komme på besøk. Besøk får jeg ganske ofte, og det har vært mange innom huset her. Både familie, venner og andre. Det er nesten alle på Vallersund Gård som har besøkt meg her, og det er ganske mange for det nærmer seg 50 nå, Framskolen inkludert.

Innimellom har det vært tøft å bo alene, men det går ellers ofte bra. I oktober gikk en drøm i oppfyllelse. Jeg har i mange år drømt å få min egen leilighet, og da skulle jeg ha et kjæledyr, tenkte jeg. Etter mye diskusjon med familien bestemte jeg meg for at jeg skulle klare å ha ansvaret for et kjæledyr. Da fikk jeg en kattunge på to måneder, og gjett om jeg var glad! Når jeg har bestemt meg for noe, er jeg ikke til å rikke, så foreldrene mine fikk meg ikke til å skrive mening. Det er jeg veldig glad for, det er mye terapi i å ha dyr. Siden jeg er mye alene, hjelper det å ha et lite vesen på fire føtter som passer på deg, og så er det jo sosialt også. Det blir mye enetaler da, siden hun ikke kan snakke menneskespråk. Likevel føler jeg mange ganger at hun snakker til meg, som telepati.

Jeg vet ikke hvor mange det er som har bodd i en Camphill-landsby

som har klart å flytte ut, men det er vel noen og de kan vel kjenne seg igjen i det jeg skriver. Dengang jeg kom hit, hadde jeg bodd på en hybel i ett år i det siste tredjeåret av videregående. Det ble mye usunn og rask mat siden jeg ikke orket å stå og lage måltider til meg selv etter en lang skoledag. Sånn er det vel for de fleste som studerer. Da jeg kom til Vallersund Gård, ble altså kostholdet forandret og vekten raste nedover uten at jeg tenkte så mye på det. Det var mye jeg ikke kunne da, som jeg kan nå.

I løpet av de tre årene har jeg lært mye, og blitt mye mer selvstendig. I 2004 hadde jeg aldri klart å bo for meg selv, da var jeg helt avhengig av hjelp. Jeg ville ikke ta mine egne telefoner og betale regninger. Nå gjør jeg det som om jeg alltid har gjort det, og uten å klage. Det er faktisk ganske lett å gjøre det, synes nå jeg. Jeg var også alltid veldig sjenert da jeg møtte nye folk. Jeg kan også klare å reise langt alene, med både båt, buss og fly. Så er det heller ikke noe særlig problem å snakke med folk som ikke kan så godt norsk, for jeg kan såpass engelsk til å gjøre meg forstått. Det har jeg blitt mye bedre på nå, og det er lettere å snakke med nye folk. Det kommer så ofte nye folk her på stedet, og da er jeg jo nesten nødt til å bli kjent med dem.

Jeg skal gi mye takk til Vallersund Gård som ville ta imot meg. Hvis ikke, vet jeg ikke hva jeg hadde vært nå. Helt sikkert ikke like selvstendig som jeg er nå. Så til alle dere som sikter mot det målet jeg har nådd, masse lykke til og vær ikke redde for å ta i et tak når det står på det mørkeste. For det har jeg virkelig erfart, og jeg vil ikke være det foruten; for det er det jeg har lært mest av, selv om jeg helst vil minnes de gladeste dagene.

Åpningen av Karl König-arkivet i Dornach

I denne artikkelen gjengir Gerrit Overweg deler fra et referat av Nils Ehmcke som var en av deltakerne ved festlige åpningen av Karl König-arkivet i Dornach. Gerrit kunne selv ikke være med på åpningen, men legger her fram tanker og ideer i forlengelsen av Königs verk.

Tekst GERRIT OVERWEG

Hvordan står det til med en bevegelse når dens grunnleggers åndelige arv blir tatt hånd om av et arkiv? Og hvor står vi hen på Camphill-stedene i året 2008, med de impulser som Karl König initierte i dette arbeidet?

Hvor står vi med de sarte, stille, indre bestrebelse hos hver medarbeider i "Camphillbevegelsen" i å fremme menneskeverd og menneskeåndens verdighet i møte med underernærte, hjemløse menneskebarn i den vestlige verdens sjelig-åndelig slum?

Den 14. desember 2007, på dagen til minne om det dødelige mordangrepet på Kaspar Hauser i Nürnberg 14. desember 1833, møttes en liten gruppe mennesker, med blant andre legen og psykiatren Peter Selg, som har arbeidet med Ita Wegmannarkivet i mange år og hjulpet til med etableringen av Königarkivet, til en festlig åpning av Karl König-arkivet.

Arkivet holder til i leide lokaler i det nederste "eurytmihuset" i umiddelbar nærhet av "Das Goetheanum" i den sveitsiske byen Dornach. Størstedelen av de kopierte originalene fra arkivet i Aberdeen hadde da funnet sin plass i hyllene der. Richard Steel, som fra Camphills side var tildelt oppgaven å gjøre en innsats for dette arkivet, la frem essensen av biografiene til henholdsvis Georg von Arnim og Hans Müller Wiedemann. Disse to høyt aktede medarbeidere av Dr. König

klarte i sin tid, på 1970/80-tallet å bearbeide og videreføre hans imaginative (billedlige) forskningsresultater slik at de holdt stand for den allmene vitenskapelige verden.

Innenfor denne rammen holdt Peter Selg et offentlig foredrag i Goetheanum om Karl König's vennsforhold til Ita Wegman, og om hans forhold til Kaspar Hauser. Da König i Skottland fikk beskjed om Ita Wegman's bortgang (04.03.1943), ble han meget berørt og følte et stort tomrom. Han bestemte seg samme natt for å skrive et requiem til henne, som han, uten å vite det, gjorde ferdig på dagen hun ble kremert, den 8. mars. (Nürnberg's gamle sentrum ble ødelagt ved bombeangrep natten til den 8. mars 1943). Kaspar Hausers vesen stod sentralt i dette verket. Han som Steiner kalte "menneskehetens barn". På dette viset stod Kasper Hauser's liv og vesen som en stjerne over den første dagen for åpningen av Königarkivet.

Dagen etter, den 15. desember, møttes gruppen rundt spørsmålet om hvilke skritt som konkret skal taes for at Karl König's liv og virke kan bli mer allment tilgjengelig. Det er et spørsmål jeg, Gerrit Overweg, føler meg svært knyttet til. Jeg kan ikke se annet enn at Karl König's åndsart og livsverk, er en gave, som hjelpende peker inn i fremtiden med de oppga-

ver som er lagt ut for oss der. Den oppgaven er; å frembringe, kjempende med oss selv, en ny bevissthet. Bevisstheten om jorden; at vi alle utgjør en del av den, at vi er avhengige av hverandre for å finne oss som en nødvendig del av jordens utvikling, og at vi, som en del av menneskeheten, med våre delopp-gaver, sammen utgjør klodens bevissthet og dens enestående bevissthet om seg selv.

Ut fra det som konkret ble foreslått ved åpningen av König-arkivet, er det noe som jeg selv i de siste årene har ønsket meg sterkt som en ny aktivitet; Det skal fra og med høsten 2009, annethvert år framover, bli arrangert en videreutdanning for Camphill-medarbeidere i Camphill Hall i Skottland med støtte fra Karl König-arkivet. Og, at de som ser det som en oppgave, kan hjelpe til med å berede en åpenhet for Königs åndelige bestrebelse.

Oppføringen av de 4 påskespillene av König som skal framføres på Jössåsen i år, initiert av Ulf Nilsson, opplever jeg som stående i lys av det som arkivet ser som sin oppgave. Er Camphill på vei til å finne seg selv igjen? De hemlighetsfulle ord; "Bli hva du allerede er" som König bruker i sitt langfredagspill, gjelder i høyeste grad for det som utgjør Camphill i dag.

Se <<http://karl-koenig.archiv.net>>

Om å få lov til å vite at man skal dø

Er det riktig å dele sin viten når man vet at en annen er dødssyk og at vedkommende kanskje ikke makter å bære denne tunge innsikten. I denne artikkelen skriver Ella Stenkjær om det etiske dilemmaet hun opplevde og hvordan det ble håndtert. Ella er utdannet vernepleier, med videreutdanning i psykisk helsearbeid samt aldringsutvikling og psykiske lidelser. Hun jobber som miljøterapeut og enhetsleder i Kvæfjord kommune.

Tekst ELLA STENKJÆR

Jeg kjenner slaget før det treffer. I sekundene det tar før han slår, skjønner jeg hva som kommer. Den ville angsten i øynene hans er ikke til å ta feil av. Jens har ikke vært helt frisk denne vinteren. Hans redsel for alt som har med leger og sykehus å gjøre, har gjort alle våre forsøk på å få ham til lege fånyttet. Nå er det snart St. Hans, og det står klart for oss at noe er alvorlig galt. Han er blitt gul.

Jens er en stor mann, 1,85 høy, mager og veltrent. Hans fødsel medførte en spesiell glede og stolthet i familien. Foreldrene hadde fire jenter fra før, og at det nå kom en gutt, var spesielt gledelig. Han vokste opp med fire omsorgsfulle søstre, mor, og en hushjelp som betydde mye for ham. Faren hadde en høy posisjon i lokalmiljøet. En av historiene jeg fikk høre var den gang Jens stakk av fra alle sine velmenende omsorgspersoner fordi han visste at faren skulle hilse på kongen. Han kunne vel vært 5 år da, og hans fascinasjon for uniformer og autoriteter var allerede tydelig. Bildet av faren som håndhilste på kongen med den lille gutten hengende i buksebenet ble vist fram til alle som kom innom.

Da Jens ble skolegutt, ble det klart at noe ikke var som det skulle. Han ble sendt bort, plassert på sentralinstitusjon. Han beholdt imidlertid kontakten med familien, og besøkte dem så ofte anledningen bød seg. Jens var en av de første som flyttet fra institusjonen og ut i egen leilighet, lenge før HVPU-reformen. Han ble godt kjent i lokalmiljøet og var en

som tok kontakt og snakket med de fleste.

Slaget som treffer meg er sviende, det føles som om hodet skal løsne. Jens ser på meg og venter. Jeg har akkurat fortalt ham at vi skal på sykehus, og at han skal få noe medisin hos meg så han slipper å være så redd. Jeg har bedt ham bli med på det absolutt verste han kan tenke seg. Redselen lyser av ham, svetten piper. "Skal jeg legges inn?" får han fram. "Nei, det skal du ikke", forsikrer jeg. Uroen følger oss. Jeg må jobbe for å tøyse min egen redsel. I løpet av denne junidagen skjer det mye, og hans tiltro til meg som "sjefen" blir styrket. Og mitt forhold til ham endres. Jeg ender opp med å kunne gjøre nærmest hva som helst for å slippe å la ham gå gjennom en ny sykehusrunde.

Denne dagen får Jens dødsdommen, men han vet det ikke selv. "Jeg vil ikke hit mer", sier han med skjellvende stemme når vi skal hjem. "Lov meg det, vær så snill?" Hele kroppen hans er fylt av angst, og det er grusomt å se hans kamp for å beherske seg. Løftet mitt avlegges av medlidenhet, og ganske sikkert også redsel. "Ja, jeg lover at du skal slippe å dra på sykehuset", svarer jeg. "Aldri - aldri mer?", spør Jens. "Nei. Aldri - aldri mer", svarer jeg.

Dette var innledningen til 6 ukers pleie i omsorgsleiligheten Jens bodde i. Det ble til at vi lot ham bo hjemme i sin egen leilighet til han døde. Som vernepleier og leder i boligen

tok jeg mange avgjørelser underveis, i samråd med både lege og familie. I enkelte situasjoner kjente jeg virkelig maktesløsheten råde. Jeg måtte bruke min autoritet på mange områder, både i forhold til spørsmål om smertelindring, og om hvor mye informasjon han selv skulle få. Når det gjaldt det siste, var nok en del avgjørelser farget av opplevelsen jeg hadde den beskrevne junidagen. Hans familie la dessuten press på meg for å få meg til å holde tilbake informasjon til ham om at han skulle dø. Ikke minst av hensyn til personalets sikkerhet. De var redd Jens skulle skade noen, han som alltid hadde vært en stor og sterk mann.

Etter hvert ble uenigheten blant personalet om hvorvidt denne avgjørelsen var riktig et problem. Diskusjonene ble innimellom høylydte, og personalgruppen delte seg i fraksjoner. Noen mente det er en grunnleggende menneskerett å få vite at man er dødssyk. Mens andre mente de vurderingene jeg og familien hadde gjort var fornuftige. Støtten kom i mange tilfeller fra de av personalet som kjente Jens best. Så jeg sto på mitt. Familien hans var også sterk og klar i sin tilbakemelding når temaet kom opp.

Jens og jeg utviklet et spesielt og nært forhold disse ukene, han la sitt liv i mine hender. I alle viktige avgjørelser, som for eksempel om det skulle sykeseng inn i leiligheten, ble det jeg som måtte ha det siste ordet.

Fortsetter på side 16

Foto Dag Balavoine

Ting han var spesielt redd for – som å få sprøyter – gikk også greit hvis jeg sa at det måtte til.

En uke før han døde ble det klart for oss at han visste at han skulle dø. Han var på det tidspunktet svært dårlig, og det hadde oppstått mange somatiske komplikasjoner som jeg opplevde at vi hadde problemer med å takle. Vi luftet derfor muligheten for å kunne flytte på "hybel" på et sykehjem. Jens ble lei seg, og sa at han ville være her resten av tiden. Og slik ble det. Jens døde hjemme i leiligheten sin. I løpet av den korte tiden han hadde igjen, fikk også noen av dem som jobbet hos ham, snakket med ham om døden.

I ettertid har det vært mange spørsmål knyttet til avgjørelsene mine. Var det riktig å ikke fortelle Jens at han var dødssyk? Lot jeg familien bestemme for mye? Ville de siste ukene vært bedre for ham, om han hadde visst han skulle dø og kunnet snakke åpent om det? Hva med løftet jeg ga ham om å slippe mer sykehus? Avgjørelsene som ble tatt, har vært gjenstand for mange diskusjoner i tiden etterpå. Det ble også tatt opp som tema ved vernepleierutdanninga i mitt distrikt. Vi hadde student hos oss i denne perioden, og problemstillingen vakte naturlig nok også debatt i dette miljøet.

Selv er jeg fortsatt sikker på at måten vi løste dette på, var riktig. Jens var svært lei seg fordi han hadde slått meg, og vi brukte mye tid på å snakke om det. De første gangene jeg kom til ham så jeg hans søkende blikk og usikkerheten min tilstedeværelse utløste. Jeg måtte forsikre ham mange ganger om at jeg skjønnte hvorfor det ble slik. Og at jeg aksepterte unnskyldningen hans. Og at man av og til kan bli så redd at man gjør noe man egentlig ikke mener å gjøre. Det var noe av denne prosessen jeg ønsket at han skulle slippe å gå gjennom på nytt med andre i personalet. Situasjonen var tung nok som den var, både for Jens og oss.

Her gies ingen fasitsvar. Det som står for meg som viktigst i en slik situasjon, er det individuelle hensynet og at hvert enkelt menneske blir sett. Uavhengig av om man har en kognitiv svikt eller ikke.

Parforhold og seksualitet

Dette er et foredrag av nordmannen Bjarthe Haugen, som i mange år har bodd sammen med sin familie på Coleg Elidyr i Wales, hvor han er styrer av colleget. Han har arbeidet som bonde og husansvarlig og er en offentlig registrert veileder. Foredraget ble holdt på "Youth Guidance" konferansen på William Morris House, UK- november 2006. En ting er sikkert; dette er ikke det siste ordet som er sagt og skrevet i denne sammenheng. Vi håper her ved å kunne innlede til et tema som kan åpne for friske innlegg fra andre av Landsbylivs lesere.

**Tekst BJARTE HAUGEN,
Coleg Elidyr, Wales
Foto RUBEN KHACHAPRIAN**

Parforhold, og spesielt seksualitet, er noe som vi kanskje har vanskeligheter med å tilegne oss på en ny og tidsriktig måte. Det er mange fallgruver omkring dette emnet. Vi kan være for tilbakeholdende eller for frigjorte. Tilbakeholdenhet kan føre til at vi fratrukker noen muligheten til å utvikle sin seksualitet på en sunn måte. Frigjort kan kanskje føre til overgrep og til å bringe seksualitet på et nivå hvor all skjønnhet og glede forsvinner.

Mitt egentlige spørsmål er: Bygger vi vegger og gjerder eller blir vi hjelpere og veiledere når vi forholder oss til spørsmål om seksualitet?

Parforhold og seksualitet er vanskelig for oss alle. Jeg tror mange deler opplevelsen av at våre egne første, tentative steg på denne veien ikke var spesielt noble. Jeg tror at det er mulig å konkludere med at dette, på en måte, er en del av hva vi må oppleve i livet, og at det ikke bør forhindres ved opprettelse av barrierer og for mange sikkerhetsnett.

I Camphill har vi alltid hatt som ideal å være et sted hvor mennesker kan utvikle sitt fulle potensiale. Vår forståelse av det å være menneske er at vi er åndelige vesener som har inkarnert i et fysisk legeme på jorden for å forbedre oss og utvikle oss videre. Et av de viktigste aspektene ved en slik forståelse er å legge til rette undervisning og livserfaringer

på en slik måte at hver enkelt ledes og hjelpes mot en opplevelse og forståelse av sitt åndelige, så vel som sin kroppslige virkelighet. Vi skal med stort alvor også ta realiteten av at vi alle har valgt å bli født nå, inn i dagens samfunn og vi må forholde oss til verdiene i dette moderne samfunnet på en sannferdig måte, og spesielt med hensyn til vårt arbeid med mennesker som trenger vår omsorg og veiledning og som vi er ansvarlige for å følge opp.

Spørsmålet om borgerskap er egentlig et fascinerende tema, og vi kan følge utviklingen gjennom tiden hvem som ble betraktet som borgere, hvordan hele sosiale grupper var forhindret i å oppnå fullt borgerskap. Til og med så sent som i begynnelsen av det 20. århundre var det få land i verden der kvinner hadde fullverdige borgerrettigheter, fordi man ikke kan snakke om fullverdige borgerrettigheter uten å ha stemmerett. (I en kanton i Sveits fikk ikke kvinner stemmerett før i 1980-årene). Dette synes sjokkerende nå, men viser hvor komplisert spørsmålet om borgerrettigheter er.

Borgerrettigheter har flere aspekter. Det er passive rettigheter, hvor fokuset er rettet mot beskyttelse og økonomisk hjelp (trygd), og aktive rettigheter i områder der hver enkelt må ta ansvar for og ha en bevissthet om sin egen identitet.

Jeg er sikker på at Camphill-landsbyene skal være steder som oppmuntrer til et aktivt borgerskap. Jeg tror det er dette som menes når vi snakker om å utvikle sin egen identitet.

Borgerrettigheter blir gitt til mennesker som synes å være i stand til å ta personlig ansvar, men definisjonene av dette har forandret seg over tid. Tidligere har slike rettigheter vært forbundet med landeiendom, kjønn, trosretninger, hudfarge, rase osv. – og mange historiske konflikter – som den franske og den russiske revolusjonen handlet også om det å gi borgerrettigheter til stadig nye sosiale grupperinger.

Jeg ser mange bevis på at de nye offisielle lovene og standardene i vår tid hadde til hensikt å forme en rettslig ramme for borgerrettigheter for mennesker med utviklingshemninger. Derfor er det klart at vi som medarbeidere i Camphill, både ut fra våre idealer og fra landets lover har et ansvar for denne prosessen ovenfor våre beboere/elever. Men som så ofte ellers, skaper de detaljerte forskriftene som fokuserer på synlige og målbare aspekter, problemer. Vi må bare ikke glemme meningen bak lovene og arbeide bevisst for å utvikle disse ut fra vår antroposofiske forståelse av hva det betyr å være borgere og individuelle vesener.

Når vi arbeider med spørsmål omkring parforhold og seksualitet med våre beboere/elever, må vi være klar over våre egne, personlige synspunkter og moralske standarder, våre egne forbehold og "hang-ups". Vi må ikke vente at våre beboere/elever handler ut fra samme standard som oss selv. Samtidig har vi et veldig klart ansvar for å forhindre misbruk og overgrep. Derfor må vi involvere oss i spørsmål om parforhold og seksualitet på en ærlig og personlig måte – fra menneske til menneske. Vi kan ikke lage generelle harde og faste regler, men må være kreative i hvert enkelt tilfelle.

Etter å ha bevisstgjort oss på hva som forventes av oss fra de offentlige forskriftene, og fra våre egne idealer, er det å lære av livets skole som fysisk inkarnerte mennesker. Da må vi la våre unge elever utvikle sine borgerrettigheter, bl.a ved å ta opp spørsmålene omkring parforhold svært alvorlig og å se dem i forhold til hele mennesket, inkludert kroppen selvfølgelig.

I Coleg Elidyr har vi hatt noen sterke og vanskelige opplevelser – oppvåkning – om hvordan vi må arbeide med seksualitet, og hva vi *ikke* er i

stand til å gjøre. I hvert eneste tilfelle der vi har mistanke om overgrep, er det en klar forventning at vi tar kontakt med profesjonelle organer og samarbeider med dem for å finne de beste løsningene. Jeg har deltatt i slikt samarbeid flere ganger.

En av de største hindringene som jeg møtte, var at vi i Coleg Elidyr ikke hadde nedskrevne regler, men i stedet arbeidet etter antatte normer om ikke å tillate våre elever å utvikle seksuelle forhold. De elevene som forsto noe om sex, trodde også at det var slik. De "visste" at sex ikke var tillatt, derfor var det noe "stygt", som man ikke kunne snakke om.

I en situasjon der en elev hadde tvunget seg på en annen – trodde den "skadelidende" at dette måtte hemmeligholdes, fordi hvis han snakket om det ville han bli utvist. Vi vet også at et offer for et overgrep ofte føler skyld selv og er veldig skamfull.

Av dette forsto jeg at det ikke var mulig å utvikle fortrolighet og åpenhet, som basis for en åpen samtale med elevene om det som hadde skjedd, uten at vi formulerte veldig klare regler om seksualitet. Vi måtte forandre vårt forhold til dette området, få vekk det unevnelige og skremmende og forklare på en forståelig måte til elevene og medarbeiderne hva våre regler om seksualitet er. Når en mistanke om at et overgrep er vekket, må vi arbeide sammen med elevene, fagfolk og foreldre på en absolutt åpen måte.

Vårt første møte med myndigheter og fagfolk i et slikt tilfelle ble en uventet opplevelse. Det at vi snakket helt åpent om hendelsesforløpet skapte en gjensidig respekt, mellom oss, fagfolkene og de involverte elevene. (Jeg ble veldig imponert over myndighetene, spesielt politiet).

For å lage en plattform for dette arbeidet, mellom medarbeidere, elever, fagfolk, og for å gi elevene brukbare redskaper til å forstå sine egne rettigheter og sitt ansvar – og å gi dem muligheten til å forstå hva som er ok og ikke ok, – har vi tatt i bruk regler (se neste spalte). Vi vet at de kan utvikles og forandres og at opplæring er nødvendig. Det har forandret måten vi tenker på og har gitt både oss medarbeidere og elevene noe som vi kan arbeide med.

Coleg Elidyr's regler for støtte til studenter (elever) som vil utvikle parforhold:

Målsetningen med disse reglene er å gjøre studentene (elevene) oppmerksomme på, i et klart og forståelig språk, at de kan utvikle parforhold her på skolen og at de kan regne med støtte fra medarbeiderne til dette. Regelverket informerer også studentene og medarbeiderne om hva som er akseptabel eller uakseptabel oppførsel. Samtidig skal det også verne studentene fra å bli overgrepet.

Det er medarbeidernes ansvar å bruke dette dokumentet som retningslinjer for deres arbeidsmåte, rapportering til de mer erfarne medarbeidere ved mistanke om mulige overgrep eller adferd i strid med disse reglene, og også å bruke Coleg Elidyr's andre regler som handler om vern av individet.

Vennskap og parforhold er noe av det viktigste i livet vårt. Vi (medarbeiderne) ønsker å hjelpe og veilede dere (studentene på Coleg Elidyr) med å utvikle vennskap og kjærlighetsforhold. Dette kan bety å være hjelpelig med å ordne besøk hos hverandre, invitere noen for et måltid, gå ut sammen etc. Det betyr også at vi vil hjelpe hvis vennskap og kjærlighetsforhold blir vanskelige.

Hvis vi blir bekymret over et vennskap og kjærlighetsforhold, kan det hende at vi ønsker å snakke med deg og dine foreldre og din støttekontakt for å fortelle om vår bekymring. Vi vil forklare hva som bekymrer oss og diskutere hvordan vi kan hjelpe deg på beste måte. Av og til kan dette bety at vi foreslår å gjøre slutt på et vennskap eller forhold.

Noen ganger ønsker du kanskje å utvikle et spesielt forhold videre. Kanskje ønsker du å kysse en spesiell venn. Kanskje ønsker du å ha et seksuelt forhold. Å kysse og ha sex sammen er noe veldig spesielt, og du må være helt sikker på at den andre personen også er enig med deg og gir deg lov.

Det er ulovlig å ha sex med noen som ikke ønsker det. Å tvinge noen til å ha sex heter voldtekt, det er en forferdelig forbrytelse og er straffbart. Hvis noe slikt skjer, tar vi kontakt med politiet, og det vil bli en politundersøkelse.

Fortsetter på side 18

Fordi vi er en skole og et bofellesskap, har vi ansvar for beboernes ve og vel. Derfor må vi være sikre på at hvis noen har sex med en annen beboer som bor på Coleg Elidyr at den andre da sier ja til dette og forstår hva som skjer. Det er vår plikt å verne alle elevene her, og vi ville ikke utføre denne plikten ordentlig hvis vi ikke tok slike ting alvorlig. Derfor kan det hende at vi må diskutere seksuelle forhold som du kanskje ønsker å begynne med, med de som er ansvarlige for deg. Vi lover å gjøre dette på en verdig og konfidensiell måte.

Hvis du har et forhold til noen, og vi føler at du er mye mer sårbar enn den andre og ikke i stand til å ta vare på deg selv, vil vi kanskje bestemme at du står i fare for overgrep. Vi vil da si til deg at vi tror det ikke er bra å fortsette forholdet. Dette vil vi bare gjøre etter at vi har snakket med dine foreldre og din støttekontakt.

Vi tillater ikke intime forhold mellom en elev og en medarbeider eller mellom en elev og en sønn eller datter av medarbeidere. Fordi du trenger å vite hva som skjer når du har sex med noen, må vi fortelle deg om dette. Dette kan finne sted i en skoletime eller i personlige møter med en ansvarlig medarbeider eller andre relevante personer. I disse timene eller møtene vil vi fortelle om dine rettigheter og ditt ansvar og også om andre menneskers rettigheter og ansvar. Vi vil fortelle om seksuelle sykdommer og om det å bli med barn og hva en kan gjøre for å unngå det.

Hvis du ønsker å ha noen å snakke med om parforhold og sex, kan du henvende deg til din ansvarlige medarbeider, din støttekontakt, dine foreldre eller andre medarbeidere.

Kyssing, onanering, beføling av de private delene av kroppen og sex er veldig normale ting, og likevel veldig private for oss alle. Det er ikke ok å gjøre dette i andres nærvær. Vi vil hjelpe deg til å forstå hva som er akseptabelt og hva som ikke er akseptabelt.

Noen av dere ønsker kanskje å ha et spesielt forhold til en av samme kjønn. Dette kalles noen ganger "å være homofil" eller "lesbisk". Dette er helt i orden så lenge du og den andre respekterer hverandre og ikke glemmer hverandres rettigheter.

Vi vil ikke tillate deg å gjøre noe med en annen som han/hun ikke selv vil. Vi vil beskytte deg mot andre som vil gjøre deg noe mot din vilje.

Hvis du noen gang har spørsmål om parforhold, ikke nøl med å spørre. Vi skal forklare og hjelpe deg så godt vi kan.

Spørsmål fra samtale etter Bjarte Haugens foredrag:

1. Det er viktig å ha skrevne regler om seksualitet og parforhold når en elev vil snakke med noen, slik at hver enkelt medarbeider kan gi relevante svar.
2. Kronologisk alder og forståelse-nivå må absolutt taes i betraktning. Men den legale lavalder for seksuell omgang er 16 år.
3. Hvor ofte og hvordan informerer vi de foresatte når deres barn ønsker å utvikle et seksuelt forhold? Vanligvis bruker vi en helt åpen fremgangsmåte både med foreldre og foresatte.
4. Vi har et ansvar for at overgrep ikke skjer. Likevel er det ofte en "sterkere" og en "svakere" i et parforhold. Forsiktighet og sensitivitet må utvises i fremgangsmåten når situasjoner kommer opp, og en må ikke forvente overgrep med en gang.
5. Foreldre (og også vi) kan ha vanskeligheter med å akseptere eller innse at en sønn/datter utvikler sin seksualitet. Er vi som står rundt en ungdom rede til å la han/henne ta farvel med Edens Hage?
6. Vi trenger å gi elevene fullverdig sexundervisning slik at de har nok kunnskap. Dette muliggjør at en kan beskytte seg selv og spørre om hjelp.
7. Vi må være åpne med foreldrene om parforhold og seksualitet helt fra starten. Vi må forelegge våre regler og forklare hvordan vi bruker dem.
8. Noen foreldre tror, fordi arbeidet vårt er basert på kristne verdier, at sex utenfor ekteskap er et problem. Vi må klargjøre hvor vi står.
9. Hvis en har mistanke om overgrep, må det lokale "adult protection team" kontaktes ("child protection team" for under 18 år). Diskuter sakene med dem og la dem styre dere gjennom prosessen.
10. Åpenhet mot myndighetene bygger tillit, mens hemmelighetskremmeri gjør det motsatte. Når noe skjer, må vi ha et tillitsforhold for å kunne samarbeide. Ellers kan vi bli utsatt for tvang og "hardhendt behandling" fra myndighetenes side.
11. Elevene må vite at de kan si nei, og de må ha muligheten til å gjøre det.
12. Hvis der er et godt regelverk m.h.t. parforhold og seksualitet, bruk det som referansemateriale i samtaler med elever og medarbeidere.
13. Klare regler er en hjelp for alle.
14. Mange elever trenger å lære å ha respekt for det "personlig rom".
15. For mange utenlandske medarbeidere er det viktig å få råd om våre kulturelle standarder. Disse kan være svært forskjellige fra deres eget hjemland.
16. Vær oppmerksom og varsom med "kleskoder". Medarbeidere må unngå å bruke sensuelle klær.
17. Når noen kommer til deg med en historie som kan ha med overgrep å gjøre, ikke tvil eller still motspørsmål. Få rede på: Hvem, hvor, når og hva. Bare still åpne spørsmål. Motta råd fra "Child – Adult Protection Team" om videre behandling.

Hva kan vi lære fra kibbutz-bevegelsen?

Om ett par år er Kibbutz-bevegelsen 100 år gammel, og snart blir Camphill-bevegelsen 70 år. Jan Bang har bodd 16 år som medlem av en kibbutz, og de siste 7 årene som medarbeider i en Camphill-landsby, på Solborg. Nå har han et "friår" og har således anledning til å besøke sine venner, både på kibbutzen Gezer, hvor han og kona Ruth bodde, og i Kibbutz-bevegelsen generelt.

Tekst og foto JAN BANG

Kibbutz og Camphill – en sammenligning

Det er store forskjeller mellom Camphill- og Kibbutz-bevegelsen. Sistnevnte hadde i utgangspunktet som mål å bosette jøder, og å skape et nytt hjem for dem i det som da het Palestina. Den hadde også et politisk mål; nemlig å sikre grenser og å skape en sterk base for venstreorienterte politiske partier. Det var mye politikk innblandet, med innflytelser fra kommunismen og den russiske revolusjon. Dypere sett var det også et ønske tilstede om å skape et nytt menneske, som skulle bli forbundet med jorden gjennom jordbruksarbeid. Dette siste var sett på som særlig viktig, idet jødene i Europa stort sett var blitt gjort jordløse ved å forby dem å eie jord. Derfor var de tradisjonelt blitt by- og handelsmennesker. I begynnelsen var det sterke oppfatninger innenfor kibbutz-bevegelsen at alle måtte arbeide med jorden. Dette var kurant selv i 1980-årene, da jeg

ble medlem av kibbutzen. Da var det ikke snakk om å arbeide med andre saker. Selv høyt utdannede og erfarne leger, arkitekter og jurister, hvis de meldte seg som medlemmer, ville ha blitt bedt om å tilbringe i alle fall de første årene i fysisk arbeid, mesteparten med jordsbruksarbeid.

Kibbutz-bevegelsen er mye større enn Camphill. Den teller over 250 landsbyer mot kanskje 120 i Camphill. Botton ville være regnet som en av de minste kibbutzim (flertall av kibbutz), Vidaråsen som en lilleputt og Solborg og Jøssåsen ville vært sett på med litt skepsis og med håp om at de ville utvikle seg etter hvert med et større innrykk av mennesker. Den største kibbutzen, Givat Brenner, har over 2000 mennesker. Og alle disse 250 landsbyene er samlet i et lite land, på størrelse med et norsk fylke. I noen deler av landet består hele kommuner av bare kibbutz-landsbyer.

Hva er så målene når det gjelder Camphill? Kanskje det å arbeide med utviklingshemmede, dernest selvutvikling og det å finne antroposofien i det daglige og slik skape et nytt samfunn. Jeg kvier meg litt for å definere slike mål for nøyaktig. Det er sikkert noen som vil ha definert dem annerledes.

Selv om det i utgangspunktet er store forskjeller, så er det noen steder der Camphill- og kibbutz-bevegelsen har felles mål. Begge arbeider for å

skape et samfunn som hjelper folk med å bli flinkere til å leve sammen. Vi vil begge utvikle et økonomisk fellesskap hvor alle får det de trenger, og yter ut fra sine kunnskaper og krefter. Det er kanskje i dette urkommunistiske at vi står hverandre nærmest.

Situasjonen i dag og forholdet til storsamfunnet

I kibbutz-bevegelsen blir det mer og mer privatisering; "hafrata" (deling) heter det på hebraisk. Det blir også en sterkere spesialisering av yrkeslivet. De dager der et nytt medlem som for eksempel var utdannet jurist, måtte tilbringe de første årene på en traktor, er forlenget forbi. Han eller hun ville bli mottatt med åpne armer og satt rett inn på et kontor for å behandle kibbutzens juridiske aspekter. Det er også blitt sterkere og mer intime forhold til det større samfunnet i landet.

Kjenner vi ikke dette også igjen i Camphill-landsbyene? Ber ikke flere og flere medarbeidere om mer privattilpass, privatøkonomi og mer tid til private sysler? Er det ikke også en sterkere spesialisering, en større vektlegging på administrasjonsarbeid i Camphill? Også denne bevegelsens forhold til storsamfunnet blir mer komplisert.

I England har inspeksjonene fra myndighetenes side fått store konsekvenser, og i Norge tas det hånd om den lovpålagte kvalitetssikringen for å komme tilsynsmyndighetene i forkjøpet.

Fortsetter på side 20

Er denne utviklingen uunngåelig? Jeg tror det. Det ser ut til at både kibbutz- og Camphill-landsbyer kjører i samme retning, og derfor kommer de ofte opp i lignende problemstillinger. I mine observasjoner av kibbutzim, kollektiver, Camphill-landsbyer og økolandsbyer har jeg oppdaget en utviklingslovmessighet mot en stadig endring og bevegelse i retning av: større privatisering, tettere organisering og sterkere bånd til samfunnet omkring landsbyen.

Hva kan vi lære av endringsprosessene?

Privatiseringen skjer som en naturlig prosess, men den kan skje på forskjellige måter. Vi opplevde en dårlig overgang på kibbutzen Gezer, noe som var en av grunnene til at vi flyttet ut. Avgjørelser ble tatt av små grupper, prosessen skjedde mye i det skjulte, og når spørsmål ble stilt, ble de ofte feiet vekk med en forklaring at et vanlig medlem ikke ville forstå økonomien eller prosessen. Mange større avgjørelser ble gjort ved avstemning, og selv om marginene var små, var det ingen hensyn tatt til minoritetens smerter eller tap. Det jeg personlig opplevde som mest smertefullt var å være taper i avgjørelser gang på gang.

Men denne prosessen kan også skje på andre måter, og det er selve prosessen som er det avgjørende, måten ting gjøres på. Det er nok mest gunstig at prosessen går sakte,

klart, åpent og skritt for skritt. De beste overgangene som jeg kjenner til fra kibbutz-bevegelsen, er ofte gjort sammen med erfarne veiledere som ikke er lokale medlemmer. Da har de verken noe å tape eller tjene på det som skjer i prosessen. På Gezer holder medlemmene nå på å finne en måte å dele opp det område de bor på, slik at hver familie får seg en privat hage. Det er snakk om å tegne gjerdene inn på ett kart. Det jeg forstår av prosessen, er at flere mistenkte arbeidsutvalget for å ha sikret seg selv de største haveflekkende, og at de i tillegg forsøker å gi sine uvenner så lite som mulig. Flere av mine gamle venner er dypt rystet over dette. Hadde de hatt et arbeidsutvalg med noen folk som ikke bodde på stedet, ville muligens denne slags fristelser ikke ha fått lov til å utfolde seg.

Spesialiseringen har pågått lenge i Kibbutz-bevegelsen, nesten helt fra begynnelsen. Det oppsto flere grupperinger av Kibbutz-landsbyer, småbevegelser, og noen av gruppene var basert på politiske partier. Oversatt til norske forhold ville det ha vært som Sosialistisk Venstreparti etablerte landsbyer for sine medlemmer, og Rød Valgallianse andre landsbyer for sine medlemmer. Koordinasjonen av landsbybevegelser ble gjort med noe som heter "piilut" (aksjon). Det betyr at hver kibbutz ble pålagt en viss mengde arbeidsdager som de måtte avstå til bevegelsen, alt etter størrelsen. For oss på Gezer utgjorde dette mellom ett og to årsverk. Det var slik jeg fikk to dager i uken til å arbeide med miljøtiltak for Kibbutz-bevegelsen i 1990-årene. Hvis det ikke ble sendt folk til sentraladministrasjonen, måtte kibbutzen betale mulkt. Flere valgte å betale istedenfor å sende folk. Men systemet fungerte. Med sitt økende behov for sentraladministrasjon er dette en mulighet som Landsbystiftelsen kunne vurdere.

Det å ta arbeid utenfor kibbutzen var på en måte akseptert, i og med at flere kibbutz-medlemmer ble valgt inn i Knesset (parlamentet) og enda flere havnet i forskjellige diplomatiske stillinger, både som ambassadører og som representanter for ulike Israelske organisasjoner i utlandet. Det var ikke så sjelden at noen også tok seg privatarbeid ute. Men lønnen

så de aldri. Den gikk rett inn i fellesøkonomien, og de fikk tildelt sin økonomi akkurat som andre. Dette er noe der vi i Camphill kan vise litt mer fleksibilitet. Siden vi ansetter flere og flere til å utføre arbeid innenfor landsbyene, er det også mulig at medlemmer av våre økonomiske fellesskap kunne påta seg arbeid utenfor landsbyen, og beholde sine medlemskap av fellesskapet ved å gi lønnen til fellesøkonomien.

Det var ved å ta imot råd fra utenforstående at Kibbutz-bevegelsen gjorde sin største tabbe. I begynnelsen av 1980-årene ble de rådet av flere økonomiansvarlige teoretikere til å ta opp lån, jo større desto bedre. Det var inflasjon, og teorien var at lånemassen blir erodert vekk i en inflasjonsperiode. Store penger ble lånt, og her snakker vi om milliarder, både av shekels (israelsk valuta) og dollar. Hos oss på Gezer var det behov for industriutbygging, husbygging og en større spisesal. Vi lånte store summer. I midten av 1980-årene sprakk boblen, og shekelen falt så fort at folk ikke lenger brukte den. Det var våre første år der, og jeg husker godt at priser ble omregnet i dollar hele tiden. Men lånemassen ble lenket til dollaren, og ble ikke mindre, tvert imot, den steg i forhold til shekelen. Til slutt var det ikke lenger mulig å betale renter engang. Slike råd var virkelig dyrekjøpte!

Vi har sett på noen viktige erfaringer fra Kibbutz-bevegelsen; hva kan så vi i Camphill lære av dem? Vi har allerede begynt å tilegne oss et bedre, mer bevisst forhold til intern forandring. Vi søker ut erfarne veiledere som ikke er medarbeidere, og går fremtiden i møte sammen med dem. Vi kunne kanskje finne måter å ordne sentraladministrasjonen på slik at den fungerer bedre, for eksempel med deltidsbistand av erfarne medarbeidere. Muligens kan vi også se på de råd vi får, og måle dem opp mot våre egne ideer og forutsetninger. Det beste av alt er å bli bedre kjent med andre bevegelser, andre fellesskap og lære av deres erfaringer. Vi får bare håpe at vi også feirer vår 100-årsdag om 30 år

Karl König

Karl Königs liv og verk utspilte seg i løpet av de to første tredjedelene av 1900-tallet. Hans portrett uttrykker med nødvendighet også utviklingen av Camphill. Han ble født i Wien den 25. september 1902, flyktet til Skottland i 1940 og levde der i 35 år. Han døde 27. mars 1966 i Überlingen i Tyskland. I denne artikkelen går Bjarne Edberg inn på viktige sider av Königs virke.

Tekst BJARNE EDBERG
Arkivfoto DAG SENDER

Königs far var direktør for en større skoforretning, og foreldrene tilhørte den jødiske menigheten der de tok trofast del i de jødiske høytidsfeiringer og levetradisjon. Men Karl var et egenvillig barn. I 11-års alderen hengte han, til foreldrenes bestyrtelse opp et kristusbilde på rommet sitt. Han motsatte seg å ta på nye klær, de gamle pleide han å gi til de fattige; han ville også gi de nye klærne til de fattige da det bød ham imot å gå omkring finere kledd enn dem. Medlidenhet med mennesker og dyr i tillegg til et meget sterkt kolerisk temperament førte tenåringen opp i mange konfrontasjoner med folk i Wien noe som førte til at politiet av og til måtte gripe inn.

Da König var 25 år gammel, ble han doktor i medisin og tilbudt en forskertjeneste ved en embryologisk institusjon – om han lovet å holde antroposofien for seg selv. Han bøyde av. Kort tid etter møtte han Ita Wegman, Rudolf Steiners nærmeste medarbeider i utviklingen av den antroposofiske medisinen. Tre uker senere hadde König utviklet virksomheten i Wien og flyttet til Arlesheim for å bli medarbeider ved det medisinske instituttet, som var grunnlagt av Ita Wegman.

Men i Arlesheim møtte König noe helt uventet og anderledes. Det var advent, og han ble innbudt til å ta del i "adventshaven", der hjemmets barn gikk gjennom en spiral av mose inn til et levende lys i sentrum for så

å tenne sitt eget lys som de bar ut og satte ned i mosen.

Denne opplevelsen ble livsavgjørende for König. Han så og forstod på samme tid, virkelig og imaginativt, at hvert – selv det mest uferdige og syke barn – bærer sin del av det lys som er menneskets sanne vesen inn i jordelivet. Derfor er hvert eneste barn en fullverdig representant for menneskeheten. Der og da besluttet König å vie livet sitt til å forsøke å overvinne alt som hindrer menneskebarnet i å lyse klart og tydelig. Denne oppgaven kom til å bli det helt avgjørende for de nesten 40 år som gjestod av Königs liv.

I dag er det overraskende at legeutdannelsen på 1920-tallet ikke innbefattet noe om utviklingshemmede; men König hadde ikke møtt barn med behov for spesiell omsorg før han kom på besøk til Sonnenhof, det helsepedagogiske hjemmet som Ita Wegman stiftet.

I hovedsak så König tre hindringer; For å imøtegå disse var det nødvendig å sette igang tiltak på tre ulike områder:

1. Barnas egne medfødte eller tidlige utviklingshemninger. Søke å overvinne disse gjennom pleie, terapi og helsepedagogikk.

2. Samfunnets/omverdenens strukturelle barnefiendtlighet og kulturelle materialisme. König ville bøte på dette gjennom dannelsen av et sosialt fellesskap, "Community", der barnet stod i sentrum.

3. Sist, men ikke minst: Hemninger, kulde og uforstand hos en selv, som kun kan overvinnes gjennom selverkjennelse og bevisst ta ansvar for egen utvikling.

Når det gjelder (1), de hindringer som barnet selv bærer i sin konstitusjon og person, hadde König som lege et eget gjennomgripende kjærlig blikk som gjorde ham til en fremragende diagnostiker. Hans terapeutiske fantasi skapte stadig nye forordninger av terapi, diett, øvelser og rytmer, og han utviklet en rad medisinske preparat som han ofte selv tilvirket i sitt laboratorium.

Grunnleggelsen av Camphill-bevegelsen er svaret på den sosiale utfordringen (2). Hver enhet av "The Camphill Movement", som i løpet av Königs liv spredte seg til tre kontinenter, ble grunnlagt som et bofellesskap der alle ble inkludert som deltakere i et intensivt sosialt og kulturelt liv. Et talende fenomen viser hvor stor vekt det alltid ble lagt på det bevisst skapte fellesskapsliv:

Fortsetter på side 22

Skolebarna reiste først hjem på ferie etter at julen eller påsken var feiret sammen i Camphill. De kristne høytidene likesom ukerytmen og det naturlige årsløpet fikk stor plass i fellesskapet. Dagsrytmen ble fastlagt med hensyn til barna, noe som lot seg gjøre ettersom medarbeidernes arbeidstider ikke ble regnet i timer.

Fritiden ble porsjonert ut individuelt; i meget små porsjoner kan man synes, og den hadde i tillegg ingen høy prioritet, men falt bort om den skulle falle sammen med en høytid eller en annen begivenhet i fellesskapet.

Hvert fellesskap var også i praksis et eiendomsfellesskap med felles kasse. Den enkeltes behov ble veid mot de andres og de små inntektene. "Barna må ikke føle at vårt arbeide er en jobb som vi får betalt for. Det er alle barns rett å bli tatt hånd om av mennesker som er motivert av kjærlighet."

Den tredje oppgaven (3) ble med nødvendighet et aspekt av (2): å møte vår egen persons begrensninger med tiltak og å utvikle de evner som fremmer fellesskapet og dets individer, kom under Königs lederskap og inspirasjon til å bli Camphill fellesskapets viktigste indre bestrebelse. Antroposofi som øvelses- og kunnskapsvei, en trofast pleie av evangeliet og deltagelse i det religiøse liv, som Rudolf Steiner gav steinerskoler og Kristensamfunnet, var selvfølgelig, men naturligvis frivillige, uttrykk for denne besterbelsen.

Alt dette høres kanskje bra ut, men fungerer det? Det kan jo synes som om slike fellesskap egentlig styres av en sterk autoritet og/eller et gruppepress og da er frivilligheten i beste fall bare et skinn av virkeligheten. Eller så feies alle svakheter under den personlige integritetens teppe, og det esoterisk strevende fellesskapet er en stor bløff.

Altså, er det mulig å beholde ektheten? Kan både den enkeltes individuelle frihet og fellesskapets samdrøktighet samtidig være en målsetting? Dette er jo ikke bare et spesialproblem for Camphill, men noe som kan betraktes som et allment menneskehetsproblem i klasse med den globale oppvarmingen eller sivilisasjoner på kollisjonskurs, om man tenker etter.

Jeg vil peke på to ulike faktorer som tilsammen kan forklare den høye graden av ekthet, som jeg mener å ha opplevd i Königs Camphill i begynnelsen av 1960-tallet. Den første av disse hjelpende faktorer var barna: barna som aldri lar seg lure av en på liksom medmenneskelighet, og som aldri lar noen gå omkring med et oppblåst selvbilde eller – følelse. Det stadige samvær med barn med store særskilte behov blir nesten til en skjærsild, en kamaloka for helsepedagogen. Om ens streben etter selverkjennelse er ekte finnes det knapt noen bedre skole på denne jorden enn i dette arbeidet.

Den andre faktoren var Karl König selv og til en viss grad også noen av Camphills medstiftere, som stilte seg selv og sine liv til rådighet for en felles sak. Deres tillit til medarbeiderne og deres evne til å gi hver og en den grad av ansvar og medinnflytelse, som hun eller han var beredt til å bære, utgjorde et avansert lederskap som ofte fikk mennesker til å vokse og utvikles langt utover de egne forventninger.

Jeg vil etter alle disse store ord også peke på et problem, som for mange har fordunklet en del av dette positive bildet. Flere av medarbeidernes barn som har vokst opp i Camphill har andre opplevelser. Königs sosiale impulser og idealer har mye til felles med Kibbutz-bevegelsen i Israel og andre venstrebevegelser fra tidlig på 1900-tallet. En av venstresidens store idéer var at de naturlige familiebandene er unødige for barn i oppveksten, samfunnet kan og bør befri foreldrene fra kjernefamiliens oppgaver. Så langt gikk ikke König og Camphill, men mange av medarbeiderbarna kjente seg tilsidesatt av foreldrene, som gav sine dager til andre barn og de fleste kvelder til møter. Königs rettferdighetssans inspirerte til å behandle egne og andres barn likt, men det stiller iblant alt for høye krav til foreldrene, når de "andres" barn har så store og spesielle behov.

Vi har nå tatt for oss temaet König og barnet. Selv om mye mer skulle kunne sies om dette, går jeg videre til "The Camphill Village impulse". Etter at de første årskullene med elever var voksne og ikke lenger kunne eller burde være i et helsepedagogisk miljø så König en ny stor utfordring. Impulsen til en arbeidslandsby

ble født. Der kom ikke barnet med dets behov til å stå i sentrum, men arbeidet og den voksnes evner: økonomisk, sosialt og kulturelt.

I 1955 ble Botton Village grunnlagt i nordre del av England av en liten gruppe medarbeidere og et antall av deres tidligere elever. Det fantes ingen ferdig teori om hva som skulle praktiseres. König oppfordret pionerene til å unngå å gjøre seg teoretiske forestillinger om hva som var praktisk eller rasjonelt. Den "nye sosiale samvittigheten", som begynte å utvikle seg i menneskeheten siden midten av det 19. århundret i forbindelse med Kristi gjenkomst, kunne lede virksomheten, om man var tilstrekkelig uselvisk og lydhør. Etter 7 år skulle man siden begynne å betrakte og forstå hva som var oppstått. I årene 1962-64 holdt så König en rekke foredrag der byene og deres innbyggere ble beskrevet og forklart slik at en forståelse ble mulig, men han gir her ingen direktiv eller konstruksjonstegninger. Camphill landsbyen forblir i det alt vesentlige uttrykk for en moralsk impuls snarere enn en idé.

Mot slutten av sitt liv omdannet König selve Camphill-bevegelsen. Den hadde vokst og spredt seg til mange land, men alt var forblitt som en stor familie med en far, Dr. Karl König, selv. Nå ble bevegelsen delt opp i seks helt selvstendige regioner, og König forble leder kun for den regionen som virket i Tyskland og Sveits.

Da flyttet König tilbake til Mellom-Europa og bosatte seg i Brachenreuth, ved Überlingen i Syd-Tyskland. Dermed var ikke bare den ytre avstanden redusert til Camphill som ligger i Skottland. En mellom-europeisk krigsflyktning vender hjem. Det var også et resultat av de ytre forandringerne og de sosiale helbredelsesprosessene etter krigen i Europa. Men det fantes også en indre grunn til at König kunne flytte til Mellom-Europa, nemlig et tøvær i forholdet mellom Camphill og ledelsen i det antroposofiske selskapet ved Goetheanum, som lenge hadde vært anstrengt. Så fikk König til sist oppleve en skjerv av fred og forsoning etter 1900-tallets ytre og indre katastrofer.

Da alt dette var på god vei, ble König syk og døde bare 63 år gammel.

Toril Larsen fyller 60 år!

En av Camphill-landsbyenes store pionerer fyller 60 år! Toril Larsen. Født og oppvokst i Sandefjord, kom hun til Vidaråsen i 1976 bare 10 år etter at Landsbystiftelsen begynte sin virksomhet. Siden det har hun stadig vokst i ansvars- tagen og er i dag husmor på Nergården på Jøssåsen landsby.

Tekst DAG BALAVOINE

Det var Tante Berit, moren til Tor-Wærner, fetteren hennes som allerede bodde på Vidaråsen, som tipset om at hun kanskje kunne komme dit. Stefaren hennes ville at hun skulle flytte til et åndssvakehjem, men Margit Engel så at hun passet bedre i en landsby. Hun husker godt da hun kom, det var 26. oktober 1976, og noen trodde hun kom fra Amerika med alt "pikk pakket" sitt. Tor-Wærner holdt på å besvime av glede den dagen.

Hun arbeidet med i husholdningen på Steffens hus, for moren hennes hadde lært henne å vaske. Men mye var annerledes, spesielt å spise hirse og pasternakk til middag. Marianne Tellman så at hun hadde skjulte talenter, og Hege lærte henne å lage ostespagetti slik at huset fikk spise ostespagetti en hel uke, og selv om folk i huset ble lei av å spise det, var hun nå blitt mester i å lage ostespagetti for resten av livet. På ettermiddagene jobbet hun på dukkeverkstedet med Kari Bjørnøy. Einar Eilertsen lærte henne å spille barytonhorn i orkesteret.

Det var fint å komme til Vidaråsen og å bli kjent med så mange.

Gjennom årene på Vidaråsen arbeidet hun både i bakeriet og på snekerverkstedet. I 1986 ble hun spurt om hun ville hjelpe til på Jøssåsen landsby i Sør-Trøndelag. Hun syntes også at Vidaråsen var blitt for stor. På Jøssåsen bodde hun på Follan med Birgit og Terje – med utsikt over tjernet, som hun likte så godt.

Torild har vært norsklærer for mange praktikanter og medarbeidere opp gjennom tidene, og Per Frost sier at det var hennes fortjeneste at det nå er kvinner i Lionsklubben fordi hun mente at det ikke var nok damer i klubben.

Nå har hun jobbet 18 år i bokverkstedet som nå har flyttet fra Vikhammer til Hommelvik. Tilsammen har Torild flyttet 18 ganger siden hun kom til landsby, men i Nergården har hun bodd i de siste 6 årene.

På 60 års-dagen inviterte hun til stor fest i hallen på Jøssåsen, og salen ble full av glade gjester. Festen delte hun med sin gode venn Bjørn Morten Øyangen som feiret sin 48 årsdag.

Kjære Torild, gratulerer med dagen din og takk for din innsats. Mange er de som i møtet med deg har funnet retning i livet sitt.

Nils Christie 80 år

Foto
Borgny Berglund

Landsbystiftelsens venn og mange-årige formann i Representantskapet, Nils Christie, fyller 80 år i februar. Som professor i kriminologi kom han til å høre om Vidaråsen i 70-årene, og et studiebesøk med studenter til Berg kretsfengsel ble kombinert med et besøk på Vidaråsen. Dette ble det første av mange, mange besøk og opphold og begynnelsen på et varmt vennskap med mange folk i landsbyene.

Forelesninger for kriminologistudenter på Vidaråsen og for landsbyfolk på universitetet var et meget vellykket initiativ som Nils satte i gang og som gikk over noen år (og førte til at den første bussen ble kjøpt på Vidaråsen for å frakte folk mellom Oslo og Vidaråsen.) Senere ble landsbyseminaristene invitert til å komme til hans kontor på universitetet. Som Landsbystiftelsens øverste leder sørget han for at vi aldri gav etter for paragrafrytteri og skrivebordstilpassing, men at landsbyene

skulle være steder for uvanlige mennesker "bortenfor anstalt og ensomhet." Det heter også boken Nils skrev om landsbyene. Den er blitt oversatt til minst 10 språk, og sosiologi- og kriminologistudenter over hele verden har hatt den på sin pensumliste.

På 70-årsdagen til Nils var det seminar på Vidaråsen med hans universitetsvenner fra hele verden. Temaet var: "Et sted for alle". Da beskrev han samfunnsutviklingen slik den har gått fra et mangfoldig til et mer ensrettet samfunn. Mange av de problemer vi møter i storsamfunnet i dag, oppstår fordi det ikke finnes rom nok til mangfold. Det finnes derimot, sa Nils, små mangfoldige samfunn hvor det ennå kan finnes en plass for alle, fordi ikke alt er blitt redusert til penger og forbruk i disse samfunnene. Camphill-landsbyene er eksempel på slike samfunn.

Kjære Nils, takk for at du har klart å tydeliggjøre for oss oppgavene våre i landsbyene og i den store samfunnsutviklingen. Takk for at du har brukt så mye av ditt liv for å gjøre landsbyene kjent i verden. Takk for at du har vært en slik god og klok venn i mange år. Takk for at du alltid hadde tid til samtale. Alle vi i landsbyene her i Norge ønsker til lykke med fødselsdagen. Vi ønsker deg fortsatt kraft slik at din stemme og ditt forsvar for samfunnets svakeste medlemmer fortsatt kan bli hørt.

Hva er meditativ erkjennelsesvei?

I forrige nummer av *Landsbyliv* publiserte vi andre del av artikkelen "Hva er en meditativ erkjennelsesvei?" av steinerskolelæreren, forfatteren og den populære foredragsholderen Jørgen Smit. Her går vi videre med tredje del av artikkelen (flere følger) som ble skrevet i 1972 og første gang publisert i boka; "Veien til en ny bevissthet". Den er også å finne publisert i tidsskriftet *LIBRA* og finnes blant mange andre fine artikler på *Libras nettsider* www.libra.antropos.no

Tekst JØRGEN SMIT

Tar vi utgangspunkt i det moderne menneskes livssituasjon, er der utvilsomt en nødvendighet å komme til indre ro. Men da er det ikke tilstrekkelig bare med avslappet hvile på en sofa eller en badestrand. Det må være en indre ro fylt av styrke og klarhet. Og den når man ikke frem til bare ved å sitte stille. For straks begynner tankene en forvirret dans, uløste livsproblemer trenger seg frem. Selv om kroppen befinner seg i ro, kan sjelens krefter i tanke, følelse og vilje bølge i kaotisk disharmoni.

En enkel tankekontrolløvelse kan avsløre meget. Den kan også åpne nye muligheter: Etter å ha iaktatt hvorledes tankene svirret uten kontroll, beslutter man seg til f.eks. i det minste i fem minutter å samle tan-

kene om en enkel gjenstand som en kniv, en blyant, en stol. Til denne første tankekontrolløvelse er det best å velge en enklest mulig sak, fordi det her ikke gjelder å trenge inn til dypere sjikt av virkeligheten, men ganske enkelt å kontrollere sine egne tanker. Det gjelder da i fem minutter utelukkende å ha tanker som saklig logisk hører til den gjenstand man har valgt. Man spør seg selv f.eks.: Hvilken farge og form har den? Hvilken funksjon? Hvilket materiale er den laget av? Hvorledes er den fremstillet? Hva er det spesielle for akkurat denne gjenstand til forskjell fra lignende nært beslektede? (Etc.)

Man vil da fort erfare at det er langt vanskeligere enn man først trodde. Nettopp idet man konsentrerer seg om de saklige tanker, kan det hende at helt andre tanker stormer frem med forbausende kraft. Allerede dette er en viktig erfaring. Man iakttar hvor l i t e n kontroll man faktisk foreløpig har over sine tanker, og hvor sterk tendensen er til å følge de tilfeldige innskydelser. Men kontrollkraften kan øves opp ved at man ufortrødent gjentar denne lille øvelse hver dag fem minutter i en hel måned. (Gjenstanden kan være den samme hele tiden, eller eventuelt kan man velge andre. Det er tankekraften som er det avgjørende.) Gjentakelsen av øvelsen gjennom et lengre tidsrom, minst en måned, er vesentlig. Såsom en muskel ikke forsterkes merkbart ved

en enkelt øvelse, men kan forsterkes betydelig ved gjentakelse av samme øvelse – så er det også her mulig å forsterke den våkne saklig førende kraft i tenkningen ved gjentatt øvelse. En betingelse er avslappet ro under øvelsen. Enhver unødvendig muskelstramning under øvelsen betyr en avledning. Viljen skal her ikke inn i musklene. Det er tenkningens konsentrasjonskraft som skal foresterkes.

Den passive innstilling i tenkningen, hvor man ønsker å la seg lede, er meget alminnelig. Man vil ha noe å støtte seg til, vil bli båret og ført av noe annet. En god del indre treghet må derfor overvinnnes. Denne evnen som her øves, henger også intimt sammen med evnen til å få den rette tanke i rette øyeblikk. Jo svakere den selvstendige tankekonsentrasjonskraft er, jo mer vil man ha en tendens til å komme for sent på den rette tanke – esprit d'escalier. Virkningene av en øvelse kan dukke opp også på et helt annet sted i sjellelivet.

En annen viktig iakttagelse man kan gjøre, er en viss svakhet i å overføre en "beslutning" til en faktisk handling. Hos noen er denne svakhet så tydelig at man kan tale om en sykkelig tilstand. Man skal til å gjøre noe, der er ingen fornuftige grunner til å unnlate å gjøre det man har "besluttet". Og allikevel uteblir handlingen. Det er som om viljen er delvis lammet. Men man behøver ikke å bli stående ved de desidert sykelige tilfeller. Man kan spørre seg selv: Hvor meget av dine handlinger i dagens løp foregår ut fra ditt eget frie initiativ, og hvor meget ruller av sted rutinemessig i en innarbeidet vanestrøm, båret av en sosial struktur som så å si leder en på veien skritt for skritt? Vi vil ikke hermed ha sagt noe nedsettende om innarbeidete vaner og om sosiale plikter. Det er alt en selvfølgelig livsnødvendighet. Men spørsmålet er bare: Hvor sterk er evnen til det helt frie initiativ og til å føre beslutninger over i handling også der hvor ingen innarbeidete vaner og ingen nødvendige sosiale forpliktelser fremkaller handlingene?

Norsk ved-dugnad i Rozkalni i Latvia

En gruppe fra Vidaråsen i Norge dro til Latvia, til Camphill-felleskapet Rozkalni i Valmiera (ca. 1 time fra Riga) – allerede for 9. gang! Det var i januar, og denne gangen var Trine, Stig, Tor Arne, Tor Haakon, Jørgen og Verena med, men mange forskjellige mennesker har vært der gjennom de siste årene...

Tekst VERENA AALDERS
Foto VILNIS NEIMANIS

Formålet med reisen var å arbeide i skogen og å lage nok ved til det kommende året for hele felleskapet. Men selvfølgelig var også møtet med menneskene i Rozkalni viktig. Om dette stedet skal jeg fortelle litt mer, men først om dugnaden:

Hver dag etter frokosten pakket vi sammen verktøy, motorsag og alt vi trengte til å jobbe i skogen. Så tok vi på oss arbeidsklær og kjørte med bussen vår til skogen som ligger noen kilometer unna. Vi – det betyr vår gruppe sammen med alle folk fra Rozkalni som ikke hadde andre oppgaver på stedet, det vil si at vi var en flott og stor gjeng!

I skogen delte vi oss i to grupper. I hver gruppe var det i hvert fall et menneske som hadde oppgaven med å felle trærne og å sage bort store kvister. En hadde jobben med å holde målepinnen når stammene ble saget opp til stokker, som så resten av gruppen samlet opp og stablet. Når disse stakkene var veldig store og tunge, var det nok en utfordring for noen av oss (i hvert fall for meg), men vi klarte det!

Midt på dagen hadde vi en kort pause, hvor vi spiste matpakke og drakk kaffe eller te. Ellers jobbet vi til halv tre omtrent. Etterpå dro vi hjem for å spise middag som ble laget av de folkene som var blitt hjemme, og maten var veldig god i Rozkalni (og rikelig...).

Etter mat var det tid for det sosiale livet om kvelden: Hyggelig samvær i stua, tid for samtaler, men også kulturelle innslag som sang, film eller danseskuld. Lørdag kveld feiret vi bibelaften som var en spesiell opplevelse, og på søndagen dro vi på utflykt til Riga hvor vi så på en fantastisk framføring av "Les Miserables", en musical etter romanen av Victor Hugo.

Siden det var første gang jeg var i Rozkalni og stedet absolutt er verdt å fortelle om, vil jeg gjerne presentere denne landsbyen og dens beboere. Det bor 14-15 mennesker på stedet hvorav 9 er unge mennesker som har flyttet hit for å få et beskyttet bo- og arbeidstilbud og som gir mye av seg selv til felleskapet: Sintija, Ilse, Dzintars, Martin, Boris, Alexander, Rota, Armans og Lena. I tillegg bor og arbeider Inga, Vilnis, Dins, Aude og Maija med sønnen Martin her. Det finnes to familiehuser; det gamle Rozkalni-huset og det nye huset som ble oppkalt etter Zenta Maurina, en latvisk forfatter som var en inspirerende personlighet. Dette huset er bygget av halm og andre økologiske byggematerialer med hjelp fra en gruppe håndverkere og unge mennesker fra Norge.

Arbeid finnes det mye av på gården og i fjøset, i huset og i melkerommet, og oppgavene blir gjort med stor innsats og arbeidsvilje. Det er en glede å se disse unge menneskene arbeide og iaktta hvor alvorlig de tar sine oppgaver – en kan stole på at måltidene lages og bordet dekkes,

kuene melkes og at dagsrytmen gir en form som holder alt sammen. De fleste av de unge har ikke foreldre lenger og har delvis vokst opp på institusjoner. Selv om enkelte etter en stund ville flytte ut igjen, og for eksempel heller ville bo i byen, så er det tydelig at denne måten å leve på, i form av dagligliv og helligdager, er verdifull for dem. Slik lærer de mye av felleskapet, men finner også seg selv.

Stedet har en sjelden god kommunikasjon – ved siden av det latviske språket finnes her også gode norsk-, russisk-, engelsk- og tyskkunnskaper. I tillegg er det spesielt at de unge beboerne er så flinke til å kommunisere uten språk. En av dem er døvstum, og alle kan snakke med ham gjennom tegnspråk! Det var tydelig å se i kommunikasjonen mellom vår gruppe og dem at ord ikke behøver å være noen barriere, og at vi kan forstå hverandre uten ordene eller forstå det som ligger bak dem ut fra situasjonen.

Her i Rozkalni pleier de festene og helligdagene, samtidig som de søker en dags-, uke- og årsrytme som har en helbredende kvalitet. Bibelaftenen som vi fikk oppleve var festlig. Den hadde også en inderlig stemning – en god stillhet og god samtale. Det er verdt å besøke dette lille voksende stedet som er så ungt og som vel kan trenge mye hjelp. Selv om det kommer støtte fra Norge, så er det behov for mennesker med Camphill-erfaring eller lignende. Slike mennesker kunne bidra mye til livet her, særlig om de kom over lengre tid. Men også mennesker som kan gi hjelp og støtte for kortere tid, eller kulturelle bidrag, er sikkert hjertelig velkomne til å ta kontakt!

Jeg vil gjerne takke for en vidunderlig tid vi hadde sammen i de ti dagene vi var der. Et håp er tent for at det blir en tur dit igjen, det vil si jeg gleder meg allerede til den. Det blir det helt sikkert!

Kontaktadresse:
(Inga og Vilnis Neimanis)
Camphill "Rozkalni"
rozkalni@apollo.lv

Økoskogen i Hogganvik

Tidlig i januar, dagen etter at juletrærne var tatt bort, ble undertegnede kjent med skogen i Hogganvik. Victor tok meg med på en befaring. Noen dager etter viste Gisle meg uteområdet som også har unike kvaliteter. Inntrykk herfra er emne for denne artikkelen.

Tekst KNUT ARILD MELBØE
Foto JAN HENDRIK HANSEN

En tur i økoskogen

Jeg ble altså med Victor – selv aktiv på gården gjennom snart 20 år. Vi gikk på traktorveien som snor seg tidvis nokså bratt oppover. Det er mye løvtreinnblanding i skogen – med både eik og ask og bjørk, men også innplantet lerk blant gran og furu. Skogen har et lyst preg fordi ulike høydesjikt vokser side om side. Alle rester av felte trær er også tatt hånd

om, slik at skogen er ryddig og ikke minst uten skjemmende spor av store maskiner som i mange skoger i dag.

Traktorveien går etter hvert over i en turvei som fortsetter over fjellet til Vikedal. Vi tok imidlertid av like ved Markushytta, som ble bygget av en steinerskoleelev omkring 1990 med tømmer fra skogen her. Den var utrolig flott og blir flittig brukt i sommerhalvåret. Nå ville imidlertid Victor vise meg grisebeitet, og så begynte en frisk ferd på tvers hvor jeg mistet notatarkene mine ved minst en anledning. Vi gikk litt bort fra stien, men kom til vestgrensen og fulgte den nedover. Så var vi ved målet. Det var allerede en del år siden grisene beitet her, kunne Victor fortelle, men de fikk da tatt has på høymolen og nå hadde kuene tatt over.

Vi rundet det fine beitelandet og fulgte stien ned mot sagbruket. Her blir

tømmeret samlet og bearbeidet. Noe blir skåret til planker, noe hugges opp til ved, mens noen stokker blir brukt hele til broer, da helst av lerk som har naturlig kvae. Victor fortalte om sagbruksbygningene og viste maskinene hvor de stod. Her har Hogganviks vedgruppe sin arbeidsplass hvor de sammen med skogbruksgruppen tilfører et fint produksjonsoverskudd til stedet. Jeg var imponert over hvor velordnet tingene var, og Victor hadde oversikt over det meste.

Fra sagbruket er det ikke så langt ned til veien og videre ned lindealléen til landsbyens hus og driftsbygningen hvor Victor også har sitt å gjøre. Alléen her er nokså gammel, men den gir enda gir velsmakende og lindrende te, noe som også er en side av det økologiske. Etter vi hadde utvekslet noen ord om lindeblomsten som produseres her et stykke ut i juli, tok vi farvel med et håndtrykk og takket hverandre for turen.

Skogen i Hogganvik ligger gunstig til. Den vokser i en vest-sydvestlig helling og står på en meget god jordbunn. Fyllitten i grunnen løser seg nemlig veldig lett og gir næring til røttene. Skogen er også størst blant Camphill-stedenes skoger i Norge. Med sine 1800 mål er den sågar blant de større skogeiendommene i landet når vi tenker på at den er drevet økologisk. Og det har den vært siden starten i 1972. Selv vet jeg bare om en skog i Fyresdal som har vært drevet noen år lengre (siden 1970): økoskogen i Fyresdal*. Før vi tar fatt på turen vet vi nå at skogen her er heldig stilt – både fra naturens side og på grunn av de som steller den - for her er ungskogpleie og nyplanting gjort med skjønnsomme hender i mange år.

* Interesserte kan titte på en beskrivelse av den i boka Økologisk skog og utmarksforvaltning, bind II av Øyvind Skar, Vett & Viten, 2000

En tur i landsbyen nære omgivelser

Turen med skogmesteren Gisle ble kortere, men han delte villig vekk sine kunnskaper. Vi startet ved Hogganviks østlige grense noen hundre meter bak fjøset nær badstuen og elva. Gisle fortalte at det skal anrettes et småkraftverk, godkjent av NVE, som vil forsyne Hogganvik og enkelte naboer med strøm i fremtiden. For noen år tilbake hadde en annen skoleelev, også han fra Steinerskolen i Haugesund, laget et

Hva får vi fra skogen?

I en skog på Hogganviks størrelse kan en ta ut 450 m³ (det såkalte balansekvantumet), men da det stedvis er nokså kupert, blir tallet lavere. 450 m³ tilsvarer 1000 trær, et stort tre kan en sjelden gang være på 1 m³. Av skogmesteren Gisle fikk jeg vite at Hogganvik tar ut ca. 100 m³ ved hvert år. Etter at det er satt inn nye ovner i de fleste hus og etter noe mildere vær, er vedforbruket på vei ned. Den største andelen av virket går imidlertid til bygninger.

Anslagsvis nyttes 250-300 m³ årlig – både bartrær og luavtrær. Alle nyere hus: fjøs, salen Iduna, redskapshus, sagbruksbygningene (et nytt bygg skal snart reises) er fra skogen.

Og da nyttes furu til yttervegger (denne veden er mer værbestandig), mens gran brukes innvendig. Et annet spesielt bygg på Hogganvik er badstuen. Her er osp benyttet. Dette treslaget tåler varme bedre enn andre, en blir ikke så varm i rumpa.

lite kraftverk like ved badstuen, men det ble med forsøket den gang fordi innretningen brukte mer strøm enn den gav.

Vi satte nå kursen opp og rundt fjøset og ned mot sjøen. På veien passerte vi bøkealléen, som nok er en samling av Hogganviks eldste trær. Enda mens det ble bygget seilskuter ved stranden nedenfor, i årene 1854-1889, var disse trærne gamle. Det skal for øvrig settes opp en plakett i landsbyregi som vil fortelle om denne tiden. Dengang var det 200 personer i arbeid for det var her de bygget de siste store seilskutene i Rogaland.

Men skogen ble det viktigste temaet for oss. De gunstige naturvilkårene har til og med latt en helt spesiell bøkeskog vokse opp i området her. Selv fikk jeg ikke sett den, men den finnes vestover, litt opp fra stranden. For vår tid var nesten over. Vi avsluttet omvisningen ved renseanlegget som er i full drift. Med sine tre rensedammer står det godt i stil med Hogganviks økologiske profil.

Klimaendring og energisparing

For mange av oss begynner ordet klimaendring å være litt slitt, før det riktig har begynt. Klimaendring både her og der. Store perspektiver. Vi må spare energi og samtidig får vi det ene billige tilbud etter det andre: Både Sydenferier og andre forbruksgjenstander må anskaffes i stor stil hvis det er opp til industrien, for neste år må overskuddet være enda større.

Tekst OLE VESTERGAARD

Foto DAG BALAVOINE

Spar energi, ja! Kjøkkenet er nok et sted der det kan spares store mengder energi. Samtidig kan man spare tid, for eksempel gjennom bruk av en "høykasse". Det er en kasse som er isolert med 10 cm isolering, både i vegg, bunn og lokk. En slik gammel innredning burde få renesanse i våre dager. Den ville hjelpe deg med å spare energi og tid. Lager man for eksempel mat på kjøkkenet er det viktig å bruke lokk på grytene. Det i seg selv er med på å spare energi.

Hvis du skal koke poteter eller som til jul - risengrynsgrøt, så er en høykasse nesten uunnværlig. Melken,

vannet og risen kokes opp, røres godt gjennom og så settes gryten i høykassen i de neste 50 minuttene. Deretter tas den ut og varmes på nytt under omrøring og risengrynsgryten er ferdig. Husk saltet! Den blir iallefall ikke brent på denne måten. Og tenk på alle de julekort du får skrevet mens den koker, eller på den fine boken du fikk lest i og ikke minst på all den energien du sparte. I en høykasse kan man koke mange forskjellige ting, og det er bare fantasien som setter grenser. Det er lett, og du sparer energi og miljø! God fornøyelse og lykke til!

Ålenes og laksenes vandringer

Skrevet av Karl König
Oversatt av Sigrun Balavoine

Vi går her videre med Karl Königs interessante beskrivelse av lakser og åler. Han er en goetheanist og tenker i bilder, noe som kan være nyttig for mange av oss å lære av han.

Forskjellen mellom laks og ål henger tett sammen med forskjellen på de elementene de lever i; sjø eller elve- og bekkevann. Det første er saltvann, og det andre er ferskvann. Hvor ulik må ikke forplantningen være, for dem som har sin befruktning og tidlige utviklings-tid i høyden blant fjell og vidder, der kildenes rike er, fra dem som opplever starten av sitt liv i havets mørke dyp! Det antas at ålene fullfører sin befruktning på 2000-3000 meters dyp og laksenes yngleplass er gjennomsnittlig i en høyde på 1000-2000 m. Da er det en ganske stor høydeforskjell mellom starten på livet for disse to artene.

Det er også midtvinters for laksene, i motsetning til høysommer for ålene. Dertil kommer de høye nordområdene som laksene oppsøker, mens Saragossahavet i høyde med Florida tilhører det subtropiske klimaet.

Ålenes egg utvikler seg nå i saltvannets mørke, laksenes egg i ferskvannets lys. Her spiller dyptgripende kvalitative forskjeller en fundamental rolle i utviklingen av fiskene. Ikke bare fordi sjøvannet inneholder en større mengde salter sammenlignet med ferskvann, men fordi sammensetningen av kjemiske elementer og stoffer gir et helt egenartet preg i den tid det organiske liv dannes i skjødets. Ferskvann i elver og bekker er i motsetning til sjøvann lysere, lettere, raske, og har gjennomgående ikke den "rugeaktige" karakteren som er så spesiell for sjøvann.

I et foredrag for arbeidere i Goetheanum 24. februar 1924, gav Rudolf Steiner en grunnleggende karakteristikk av denne motsetningen, han sa: "Ja, ser dere, når man undersøker saltvannet, det meget saltholdige sjø-

vannet, da kommer man til det, at dette sjøvann har en meget liten forbindelse med verdensrommet. Kildene derimot, som har ferskvann, er åpne for verdensrommet, de er som våre øyne, som åpner seg ut i det frie rom. Slik kunne vi si, at i de land der det er kilder - der skuer jorden vidt ut i himmelrommet - der er jordens sanseorganer; mens jordens kropp, jordens innvoller, er mer i det salte havet. Alt det, som gjør at jorden står i forbindelse med verdensrommet, kommer fra ferskvannet. Men alt det som gjør at jorden har sine innvoller, kommer fra saltvann."

Hermed blir en umiddelbar forståelse for dette foreliggende fenomenet åpnet. For nå er det tydelig at laksene legger sine egg i "Jordens øyne", i elvenes og bekkenes kilder, og er gjennom dette helt fra begynnelsen av, på det mest intime, forbundet med verdensaltets lys. Derfor deres farge-spill, deres lys, deres "laksefargede" kjøtt, deres veldige kraft når de stiger opp i elvene. Det er lyset, som ble senket ned i dem og som nå lever og virker i dem. De er fisker som er vevet i lys, som, når de trekker fra høydene i fjellet ned i havet, fører lyset med og trekker det med seg inn i havene, vidt og dypt.

Men ålene forblir gjennom alle tider forbundet til det dunkle. De er nattdyr, som flykter fra lyset og streber hen mot mørket. Fargeløse, det vil si, uten lys, stiger de som larver opp til overflaten av havet, driver til kysten og taper sin karakteristiske fiskeform, for å omskape seg til en ormelignende form. Men så snart de berører ferskvann, får deres overflate et gult pigment, for at lyset i ferskvannet kan bli reflektert. Så vokser ålen til, blir til en mørk gul eller grønn fersvannslange, som må leve mange år i elvene. Slik som laksen er forvist til havet, for å bringe lyset ned i dypet, slik er ålen henvist til elvene, for der å bringe den nødvendige mengde med mørke.

«Noens ressurser» – om sjørørreten i Hogganvik

Jan Hendrik Hansen fikk ideen til å skrive om sjørørreten i Hogganvik etter å ha lest Karl Königs beskrivelser om ålens og laksens liv her i Landsbyliv. Sjørørreten er del av det "ville livet" på bruket, og av den naturen som landsbyen vil ta vare på. Sjørørret er også i slekt med laks, og Königs stadig like aktuelle beskrivelser av fiskenes vesenstrekk, passer også for den. Men også truende endringer i vår bruk av naturen tas opp i denne artikkelen.

Tekst JAN HENDRIK HANSEN

Det var en morgen sent i august 1997. En fantastisk sommer var forbi, med varmt og fint vær i nesten to måneder. Helt uvanlig fint for en

Hogganvik-sommer. Vi hadde badet flere ganger om dagen, og jeg husker at jeg satt i veksthuset, helt svimmel av varmen, med en norsk tegneserie og prøvde å lære språket. Men nå var det blitt litt kjølig. Det hadde regnet kraftig i flere dager. Eng og åkre var gjennombløte og vannet i bekker og elver var lysebrunt, selv om den verste flommen hadde lagt seg.

Det hadde vært veldig lite vann i Saelva, som renner gjennom Hogganvik Landsby, i mange uker. Elva hadde vært nesten tørr. Men nå bruste den vilt så dens ekko ble kastet fra hus til hus, og den høstes godt over hele landsbyen.

Jeg satt og betraktet vannmassene nede i juvet bak snekkerverkstedet, da jeg plutselig så en fisk hoppe halvveis

opp i fossen. Den hoppet langt opp i lufta parallelt med vannstrålen og sprellet seg vilt framover når han datt ned i vannet. Han rakk å svømme opp et stykke før han ble kastet tilbake igjen. En sølvblank sjørret, som nettopp hadde vandret opp fra fjorden, kanskje i løpet av den siste natta. Og så enda en. For et syn! Det hoppet enda flere, store og små. Og en sjelden gang så jeg en fisk som klarte å komme seg opp den en og halv meter høye fossen. Jeg var fascinert.

Etter to dager var skuespillet forbi, og Hogganvik fikk meg tilbake som medarbeider. Det ble mindre vann i elva, og fisken gjemte seg godt. En ung mann som hadde vokst opp i Hogganvik, bekreftet at det fantes sjørret i Saelva som vandret opp sent på sommeren for å gyte senere på høsten. I barndommen hadde han og de andre barna gått ut om natten med lommelykt og spyd for å fange store sjørret i elvemunningen.

Sjørret finnes i nesten alle bekker og elver som renner ut i havet, mens laksen bare er i større elver. Sur nedbør og kraftutbygging har fortrent begge arter mange steder i Norge. Mens sur nedbør er et avtagende problem og kraftutbygging er et konstant til svakt økende problem, finnes det en annen, sterkt økende trussel for laks og sjørret: Fiskeoppdrett. Det er veldig utbredt på Haugalandet såvel som i Ryfylke. Tusenvis av domestisert laks rømmer hvert år og blander seg med lokalt tilpassede laksestammer. Fiskefarmene tiltrekker seg dessuten sykdom som bekjempes kjemisk, mens smitten først og fremst rammer villfisk. Det største problemet i denne sammenhengen er lakselus, en ekto-parasit som gnager og suger på kroppen til laks og sjørret.

Lakselusa tar livet av særlig unge sjørret. I motsetningen til den unge laksesmolten som svømmer langt ut til havs mot Grønland for å spise seg stor og feit, forblir sjørreten i fjordene, der lakselusa finnes. Ørreten lever tett inn på land. Vi ser den hoppe i lufta mens vi bader ved stranden, nappe etter insekter på vannoverflaten og jage småfisk når vi tar en kikk under overflaten.

I løpet av få år har sjørreten blitt en veldig sjelden gjest i Saelva. Også i Vikedalselva er den blitt meget sjelden. Hovedgrunnen til det er fiskeoppdrett og oppformeringen av lakselus. Vårt planlagde kraftverk vil trolig også

virke inn negativt på bestanden av sjørret. Men ikke veldig mye, fordi vi blir pålagt en minstevassføring i elva som tilsvarer en vannmengde som er nokså vanlig i en tørr sommer. Voksne fisk vandrer uansett bare ved høyvann som ikke kraftverket klarer å sluke. Elva vil fortsatt egne seg til gyting og oppvekst av yngel. Faren for sjørreten ligger først og fremst i fjorden.

For tiden følger vi i Vindafjord en stor sak i den offentlige debatten som kan få både villfisk og hele oppdrettsnæringa til å skjelve i buksa. På andre sida tvers over Vindafjorden planlegger et etablert selskap opphogging av oljeplattformer i stor stil. Det skal sprenges ut en plass i fjellet på størrelse av en fotballbane der plattformene skal dras i land og demonteres. Det ventes gigantiske tungmetallutslipp i en allerede overgjødsla og tungmetallbelasta fjord.

Store deler av befolkningen i Vindafjord er opprørt. Vi i Hogganvik kommer hverken til å se eller å høre noe av aktivitetene. Det er verst for mange vatsboere, som vil få det skikkelig utrivelig like ved hjemmene sine. Det største problemet er likevel den irreversible forurensningen og ødeleggelsen av økosystemer i fjorden og den sunne naturen rundt, som også Hogganvik Landsby ønsker å være en del av.

Selvfølgelig må plattformer hogges opp og resirkuleres et sted. Så hvorfor ikke i Vindafjord? Men: I hvilken grad tungmetallene blir silt ut overlates til

selskapets interne økonomiske vurderinger (rensning koster og kostnader minsker gevinsten), til Statens forurensningstilsyn, og til deres samarbeid. Rensning er i dag heller et økonomisk enn et teknisk spørsmål. Selv om det er masse penger i bransjen, så ligger det vel i de fleste økonomers natur at de vil gamble med mindre rensning og mer gevinst.

Kommunen og dens politikere, som ble valgt av og for innbyggerne, ga grønt lys uten å få på plass en nøytral og seriøs konsekvensutredning, uten å bruke sin makt til å stille relevante krav, uten å involvere innbyggerne og offentligheten på en måte som la press på selskapet. Indianerne satt på stranden i salighet over de fine glassperlene de holdt i hånden, mens gjestene gikk forbi og tok seg til rette i deres land (Glassperler er det en del av fra før i Vindafjord). Politikerne tar minimalt med selvkritikk og peker på at de gjorde jobben sin som demokratisk valgte. (Om sammenligningen ikke er helt dekkende, vet vi for eksempel at mange farlige atomkraftverk er bygget i de mest harmoniske demokratier).

Mange leserinnlegg mot denne virksomheten handler om ressurser som ødelegges for framtidige generasjoner. Jeg er enig. Men i tillegg: Har ikke disse "ressursene" - og da tenker jeg på det mangfoldige livet i fjorden (som sjørret-stammen i Hogganvik er en representant for) - også en egenverdi eller er de bare «noens ressurser»?

Anne Geitanger: Juni september oktober mai

Denne bokanmeldelsen av Anne Geitangers siste bok, *Juni september oktober mai*, er tidligere trykket i *Cogito 15*. Den har reinkarnasjon, altså gjentatte jordliv, som et sentralt tema. *Cogito 15* hadde "spirituelle tendenser i bokhøsten 2007" som hovedtema og anbefales for videre lesning. Geitanger, født 1963, har gjennom sine to romaner markert seg med en særegen stemme og en indre kraft som både viser bakover og fremover i forhold til vår litterære samtid.

Tekst KNUT ARILD MELBØE

Anne Geitanger debuterte stillferdig i 2005 med romanen *Incontro*. Stilistisk stillferdig, men tematisk skilte *Incontro* seg ut idet den inngående og konkret omhandler de to kvinnelige hovedpersonene, Mimi og Tale, og deres forhold til avdøde slektninger. *Incontro* ble for øvrig omtalt i *Cogito 11* og avsluttes med anmelderen Ole Harald Dahls fornemmelse om at forfatteren med denne debuten har "atskillig mer på hjertet enn hun våger å ta ut". Etter å ha lest Anne Geitangers oppfølger må en gi Dahl rett; for hun går faktisk bare videre idet fokuset settes på Tales liv, mens venninnen Mimi inntar en tilbaketrasket rolle ispedd enkelte referanser i handlingen.

Anne Geitangers andre bok *Juni september oktober mai* har likevel to hovedpersoner, idet en brunkledd kvinneskikkelse først viser seg som et indre syn for Tale for så å innta en drivende posisjon for Tale tankeliv og etter hvert også handlingsliv. Først ser Tale Den brunkleddte som bøyd over sand og aske, så hører hun henne beskrive seg selv som utstøtt med innsikter utenom det vanlige. Som leser kan en i de første uttalelsene fra Den brunkleddte oppleve referanser til de mektige sibyllene fra keisertiden i Roma. Hun er en som kjenner stjernehemmeligheter, hun "ser flere sammenhenger i universet som omgir oss" og hun er synsk – selv om hun ikke for sin egen del ville "spå noens fremtid".

Tale opplever at den brunkleddte kvinneskikkelsens fortelling skrives gjennom henne, men hun føler også at den resonnerer i dypere lag av henne. Og dette til tross for at hun selv bare stiller med en måtelig interesse for astrologi og fraber seg å utsi noe om andres fremtid. Da kvinnen beskriver en evne til å se andres aura og problemer hun har vært utsatt for ved å si for mye, tenker Tale at kvinnen har misbrukt sine evner. Men samtidig – og det er et viktig vendepunkt i teksten – innser Tale at hun selv vegrer seg for å se innover i sitt eget indre. Tale opplever at kvinnen utfordrer henne til å gå dypere "for hun vil ha noen andre svar enn de psykologien eller en Klara Klok kan gi, hun vil vite noe egentligere om menneskenes plassering i universet, hver for seg og i forhold til hverandre, det er det hun maler for, det er det hun hele tiden undersøker, og i forlengelsen av det, hva som er hennes." (se side 33)

På dette stedet i teksten slår tanken ned i henne at den fremmede kvinnen må tilhøre ett av hennes egne tidligere liv, uten at hun får følelsen av et bestemt samfunn eller en bestemt tid. Hun møter kvinnen som en stemme i ørkenen, utstøtt og vandrende –

parallellen til døperen Johannes er her fristende å trekke fordi Geitangers roman er ytterst eksistensiell på menneskehetens vegne, noe vi skal komme tilbake til. Men også det personlige plan berøres her idet Tale kjenner på sine følelser til Ben, en anerkjent nederlandsk maler som hun forlot for 7-8 år siden. Hun aner sammenhenger mellom deres kompliserte forhold og det den brunkleddte kvinnens stemme ytrer om kjærlighet, for et kjærlighetsforhold vil bare være om "man møter noen hjemme i seg selv, og det var ikke hun" – dengang.

I en passasje forteller stemmen om sin forelskelse i en vakker slave som Tale gjenkjenner som Ben i "en annen kropp", med "en annen støpning", men med en utrolig styrke i utstrålingen. Stemmen går videre og skildrer hvordan hun gir mannen melk og honning, hvordan møtet med ham gir henne nytt mot til å spå og at hun nå ser riktig, og til stor glede for dem hun hjelper. Så lar hun seg drukne i ham, de lever ut et kjærlighetsliv inntil hun forlater ham og havner utstøtt i ørkenen. Ut fra dette og erfaringer fra sitt eget nåværende liv innser også Tale at hun har avvist og forlatt Ben av redsel for å miste. Dette får henne til å handle. Hun oppsøker Ben i Nederland via en malerutstilling hun blir invitert til der uten å fortelle detaljer til Thomas, mannen hun nå lever med.

Et sted memorerer Tale noe Mimi har sagt om tidligere liv; at det å løse noe i dette livet "kan ses som å løse noe i andre, enten de ligger forut eller bakut i tidslinjen." For tiden kan sees som et basseng der alt foregår samtidig som i kvantefysikken. Således synes stemmen i ørkenen å ha kommet lenger i sin forståelse av kjærligheten enn Tale. Det gjelder å elske en person uten å sette seg selv først. Den brunkleddte møter sin elskede igjen som sjelebror, gjennom få møter, men som hun ser vil være livet ut. Og hun ser dette som å tjene Gud, men ikke som et slags gammeltestamentlig pliktlop, men med modernitetens tilkjempede frihet som kjerne. På dette punkt i teksten er Tale i ferd med å internalisere den brunkleddte som del av sitt eget vesen idet hun spør seg selv om skikkelsen representerer det høyere selv eller om Den brunkleddte er på et stadium etter døden på et eller annet nivå som likevel henger sammen med henne her og nå.

En viktig side ved Geitangers roman er den radikale utvidelsen av blikkfeltet for hva et menneskeliv omfatter når tidsspennet ses over flere liv. På norsk har det kommet ut en rekke bøker (mest på Hilt & Hansteen) der slike synspunkter tematiseres, men da i en biografisk sammenheng. Fra egen lesning vil jeg fremheve Shirley MacLaines bok *The Camino* fra år 2000 som nærmer seg romanen. Men beskrivelsene her har ofte mer preg av påstander og skuede inn-givelser og fantasier enn av virkelig levd liv. Dessuten trer erkjennesarbeidet rundt temaet reinkarnasjon og forfatterens evne til å differensiere det i et individualisert språk til noe allment interessant sterkere frem i Geitanger tekst. Tidstypisk for slike tekster er poengteringen av et skifte i bevissthet. Også gjennom Tale og stemmen som taler i henne, hevdes dette: "mange vil finne en ny mening under solen". Men det gjelder å "åpne sitt hjerte" i denne prosessen i det livet vi lever her og nå, og "gjøre det som er nødvendig for at hjertet skal bli helt ...". (se side 103)

Dette bringer oss inn på de mange sammenhengene som fremtrer mellom menneskene innenfor et slikt verdensbilde. Her kan man lett få inntrykk av eksklusivitet og sensasjon når beskrivelser serveres for de få utvalgte, de som går den rette veien, de som har kontakt med de rette mestrene og mediterer de rette mantraer, etc. I denne romanens tankeunivers synes de ulike menneskenes sjebner - selv om ikke forfatteren benytter dette ordet - å være filtret inn i hverandre, gjennom omsorgs- og beskyttelsesbånd, på tvers av blodsbånd, gjennom samliv og oppbrudd, gjennom liv etter liv. Via Gabriel - den personen som Tale kanskje lærer mest fra under sitt opphold i Nederland og som også inviterer henne til å stille ut sine bilder - får vi presentert et nytt globalt solidaritetsprosjekt. Vi kjenner det jo igjen fra tidens New Age-litteratur, men likevel: Gabriel - som leder et alternativ-senter i Amsterdam - ser sitt arbeid rettet inn mot at "en kritisk masse skal lykkes i å heve opp igjen sin bevissthet om tilhørighet med alt på planeten, for dermed å oppnå den evnen til å arbeide kollektivt som menneskene har mistet i den moderne verden; bevissheten om å tilhøre en gruppe med et formål." (se side 179)

Gjennom hovedpersonens verdensbilde og livsfølelse formidles tydeligere enn i noen annen roman på 2000-tallet en ny tendens. Om vi blar bakover i -ismene, er det vel riktigst å knytte an til 1890-tallets symbolister og romantikkens helhetsopplevelse før det (og da er vi ved 1800-tallets begynnelse med Heinrich Steffens og hans berømte foredrag i København). Men livfølelsen er nå helt og holdent tuftet på frihet, den er ikke bundet til religiøse dogmer, ekteskapelige plikter, seksuell avholdenhet, alt det som Georg Brandes tordnet mot i sitt oppgjør med romantikken i 1870. Og inn i denne friheten trenger menneskets egen indre stemme - befridd fra symbolistenes mystiske overbygninger eller psykoanalytiske beklemmende føringer. Opp fra dypet av et levd liv i kontakt med livsstrømmene bakover i tid, trenger en troverdig stemme som inviterer oss alle å ta del på menneskelig vis. Ja som med mennesker rundt bålet en dag ute i skogen, der vi har tatt oss litt fri fra de moderne jag inviteres vi til å åpne oss for fortelleren. For det er i slike stunder vi innser at vi ikke trenger mer av spenningsromanenes kriminalintrigeri, vi trenger sannhetssøken og ordkunstnere for å uttrykke den.

Uten å være sensasjonell, uten at vi får en beklemmende følelse av sekterisme, det er simpelthen levd liv vi møter. Mennesker av kjøtt og blod kjemper med å forstå sitt liv i lyset av kjærligheten som kraft langt forbi modernitetens snevre vi-lever-barengang-tenkning og postmodernitetens hovmodige vi-har-da-for lengst-innsett-dette: "verden er tom og meningsløs". Det er ingen påtakelig mystisisme i teksten, her er ingen personer som skal redde seg selv, realisere seg selv på bekostning av andre, ingen som skal overbevises. Hovedpersonen vi møter opplever kontinuitet gjennom flere liv og ser naturlig nettopp dette som grunnlaget for at jorden som menneskenes hjem skal kunne overleve. Og hun gjør det uten å bryte med det kristne, tvert imot spennes det en rik himmel over der Guds mange rom fylles med interessante tanker.

Erlend heter sønnen til Thomas som Tale er stemor for. I teksten er han kanskje Tales sterkeste forankringspunkt til Nord-Norge, der hun har valgt å bo. På slutten av boken spør gutten hvor Leif drar (som svever på

sykehuset i Bodø mellom liv og død etter en gruveulykke). Da Tale peker mot den overskyete himlen, spør han hva hun peker på. Hun tenker seg om og svarer Pleiadene, Kassiopeia osv. og legger til at det er noe menneskene har visst lenge før vitenskapen kunne fastslå det: "at all kunnskap er nedlagt i oss fra før vi blir født".

Når Tale slik lar livet rekke hånd til døden, er det samtidig platonisme og et balansert forhold mellom tro og viten som igjen rekker hånden til hverandre. En indre overbevisningskraft trenger seg gjennom og prøver ut sitt uttrykk hos Tale gjennom maleriet: Samtidig søker den også viljen til å holde kontakten mellom mennesker ved like, selv om livsveiene går i ulike retninger. En karmisk ansvarlighet søkes i stedet for handlinger som sparker håpløse tilfeller bort. En global idealisme erstatter modernitetens karikatur: den ensidige liberalismen. Slik pekes det i denne romanen på en frihet uten å forlate, altså på et fortsatt ansvar, som modernitetens mest verdifulle gods.

Andre trekk kunne vært trukket frem, ikke minst polariteten mellom den jordnære, dyrekjære Thomas der arbeidermiljøet trer frem. Sent i boka skildres en gruveulykke som også griper inn i Tales liv. Det miljøet Thomas representerer, danner en virkningsfull kontrast til Tale og Bens kunstnerverden, men ingen direkte motsetning. Her er det videreført en tradisjon innenfor forlaget Oktobers utgivelser fra de mange samfunnsengasjerte forfatter-stad-navnene på 70-tallet. Men det vi trenger nå er en litteratur som kan løfte oss til å løse fellesmenneskelige problemer uten eksklusjon - ikke minst av den åndelige dimensjon i tilværelsen. Om vi lar Oktober, representert med stjernebildet vekten, stå for en måned der vindene skifter - mer enn det som ble en redselsfull revolusjon - trukket av sorte tog på stivnede ideologiske skinner - er det å håpe at forlaget serverer flere slike dydbøker. Og her må Anne Geitanger gjerne være lokomotivet for en litteratur som er lydør for den spiritualitet som åpner seg for flere og flere mennesker i vår samtid.

Opplysninger om Landsbystiftelsen

Bakgrunn

Camphill-bevegelsen ble startet i 1940 i Camphill, en liten landeieendom ved Aberdeen i Skottland. Det var en gruppe krigsflyktninger, med den østerrikske legen Karl König i spissen, som her grunnla en skole for barn med spesielle behov. Da disse barna var ferdige med skolegangen, ble den første Camphill-landsbyen opprettet. Nå var det ikke lenger undervisning og oppdragelse som var siktemålet, men en livsform tilpasset den voksne alderen.

Arbeidet i Camphill-landsbyene er inspirert av antroposofien som i stor grad er basert på Rudolf Steiners (1861-1925) verk. Sentralt står bevisstheten om alle menneskers likeverd og menneskelivets åndelige perspektiv. Menneskets innerste vesen forstås i forhold til en større utviklingsprosess, overordnet livets ytre forhold og begrensninger. I en Camphill-landsby har derfor alle den samme rett til meningsfulle livsoppgaver og et innholdsrikt liv.

Det finnes over 100 Camphill-landsbyer og -skoler fordelt på flere kontinenter. De fleste ligger i Europa og Nord-Amerika, men det er også landsbyer i drift i Afrika, samt noen små spiser i Asia. De norske Camphill-landsbyene har gitt praktisk og økonomisk støtte ved etableringen av landsbyer i Russland, Estland, Latvia og Tsjekia.

Alle har et arbeid å gå til

De fleste Camphill-landsbyene er bygget opp rundt en biodynamisk gård med kuer, hester, griser, sauer, høns og andre dyr. Det dyrkes frukt, korn og grønnsaker til eget bruk og for videreføring og salg. Mange av arbeidsoppgavene er knyttet til stellet av dyrene og dyrkingen av jorda. Dette er konkrete gjøremål der den enkelte kan finne sine oppgaver tilpasset evner og behov. Friskt luft, en varm hesteflanke, snøftende griser, fisk i en dam, grønnsaker som vokser, våronn og vedhugging; alt dette er hverdag og arbeid i en Camphill-landsby. Ved noen av landsbyene gir fjorden eller havet mulig-

Foto Ruben Khachaprian

heter for fiske. Naturnære og utviklende virksomheter prioriteres når nye arbeidsplasser skapes.

I tillegg til jordbruk har hver landsby forskjellige håndverksaktiviteter, blant annet snekkerverksted, bakeri og verksteder for tekstil og keramikk. Overallt legges det til rette slik at mennesker med ulike funksjonsnivåer arbeider side ved side. Flere av landsbyene har egne butikker hvor både matvarer og håndverksartikler er til salgs.

Husarbeidet er en vesentlig del av virksomheten. Husene skal stelles og måltidene forberedes. Folk er sultne etter en god dags arbeid. Det er en målsetting at alle har oppgaver å utføre som dekker reelle behov i landsbyen, verkstedet eller nabolaget, og at alle utfører sitt arbeid etter egne evner og muligheter.

Livet selv er en kunstart

Kunst og kultur vever seg inn i alle aspekter av landsbylivet og skaper inspirasjon og glede i et større perspektiv. I skuespill, dans, musikk, sang, maling eller modellering lokkes de kreative evnene frem som finnes i

alle mennesker. Like før hele landsbyen setter opp et skuespill til jul eller sankthans, er atmosfæren full av forventning og prestasjonsglede. Noe stort skal skje, og alle gir det beste av seg selv for at forestillingen skal lykkes. Feiringen av årets høytider er kulturelle og sosiale høydepunkter i landsbylivet. De kristne høytider gir inspirasjon til å søke i dybdene av livets gåter.

Det sees lite på fjernsyn, men kino finnes, enten i selve landsbyen eller i nærmiljøet. Landsbyene gjestes jevnlig av musikere og andre kunstnere. Det legges forøvrig vekt på aktiviteter hvor alle kan være med, og hvor medskapning gjør tilskuerrollen mer meningsfull.

Utdanning

Det er mulig å gjennomføre et studium ved Landsbyseminaret mens man arbeider i en av Camphill-landsbyene. Det første året er et introduksjonsår der de grunnleggende ideene for landsbylivet studeres. Etter dette kan man fortsette med Grunnkurs i Helsepedagogikk og Sosialterapi, som er en treårig norsk grunnutdanning og gir fagbrev. Grunnkurset tar sikte på en helhetlig og allsidig utvikling av kunnskaper og ferdigheter med integrering av teori, kunstneriske øvelser og praksis. Det daglige arbeidet med mennesker med behov for særlig omsorg og støtte danner tyngdepunktet i læreprosessen. Det finnes et fjerde år på høyskolenivå som kan gjennomføres i Sverige, Tyskland eller Sveits. Utdanningen tilbys gratis til medarbeidere som bor og arbeider i landsbyene.

Lære å leve, lære å bo som voksen

Enten det gjelder ønsket om et livslangt engasjement eller et tidsbegrenset opphold for å tilegne seg nødvendige ferdigheter, kan landsbyene gi omsorg, livskvalitet og utviklingsmuligheter.

Å bo i en landsby betyr å finne sin plass i et fellesskap i hverdag og fest, i fritid og arbeid. Gjennom menneskelig nærhet og gjensidig innsats for livet i landsbyen, dannes en trygg og

utviklende atmosfære. Her oppstår et levende miljø som stimulerer den enkelte til å ta ansvar for seg selv og for andre.

Slik øves kunsten å skape et hjem: De omsorgstrengende og medarbeiderne danner husfelleskap. Her holdes mange av de tradisjonelle familieverdiene i hevd. Alle måltider er felles. Landsbyene er opptatt av god bordkultur. Ofte utgjør gårdens egne produkter et innslag i menyen, noe som innebærer både velsmakende og sunn kost. Økologisk bevissthet kjennetegner alle aspekter av landsbylivet: matvarer, jordbruk, byggematerialer, energiforvaltning og resirkulering.

En levende og menneskevennlig arkitektur preger landsbyene. Husene er moderne utstyrt, og det er lagt vekt på fargevalg og materialkvalitet i innredningen. Det finnes hus i ulik størrelse, fra små én-familie-hus til storhusholdninger med plass til 10-12 mennesker. Egen hybel kan også tilbys.

Økonomi og finansiering

Landsbystiftelsen mottar statsstøtte til driften i form av et rammetilskudd fra Sosial- og Helsedirektoratet. Det er ment å dekke bo-, arbeids- og fritidstilbud.

Arbeid er en vesentlig side av landsbylivet, og landsbyboere og medarbeidere står side ved side om mange av oppgavene i landsbyen. Det var fra starten av klart at landsbyene ikke ville vurdere lønn i forhold til arbeidsinnsats. Konsekvensen av dette ble at ingen i landsbyen, verken medarbeidere eller landsbyboere får lønn i vanlig forstand, men hver enkelt får sine individuelle behov dekket. Landsbyboerne tilgodeses via driftsregnskapet og mottar sin ordinære trygd som lommepenger, mens medarbeiderne forvalter de budsjetterte lønnsmidler i fellesskap. Både Landsbyboerne og medarbeiderne betaler for kost og losji til stiftelsen. I tillegg mottar landsbyboerne bostøtte fra Husbanken.

Rammebidraget fra staten gir rom for vedlikehold og noe oppgradering av bygningsmassen, men all nyetablering må realiseres gjennom gaver. En slik felles økonomi, der landsbyenes mennesker bestreber seg på en

broderlighet overfor hverandre, har vist seg å være fruktbar. Sammen med gaver og bidrag fra mange hold er det blitt mulig å bygge kulturbygg og aldershjem, verksteder og andre hus, som det ellers ikke ville ha vært kapital til å realisere.

Gjennom nittiårene har de norske landsbyene engasjert seg i utviklingen av Camphill-landsbyer i tidligere øst-blokkland.

Den som måtte ønske å vite mer, eller kanskje være med på å støtte Landsbystiftelsens bestrebelser, kan ta kontakt med:

Landsbystiftelsen i Norge:

Dialogos – Ressurssenter for Sivile Initiativer

Adresse: Holbergs pl. 4,
N-0166 Oslo

Epost: ingvill@dialogos.oslo.no

Tlf.: +47 21 69 77 70

Fax: +47 21 69 77 75

www.dialogos.oslo.no

Søknad

En søknad om plass i landsbyen rettes til den enkelte landsby.

Landsbyene mottar mennesker med psykisk utviklingshemming og andre voksne med særlige omsorgsbehov. Søkeren må være over 18 år gammel. Nye beboere til landsbyen tas etter dette kun inn på bakgrunn av kommunale søknader. Det er vanlig at søkeren inviteres til en personlig samtale og et besøk i landsbyen. Dersom interessen er til stede, vil det arrangeres et prøveopphold.

Dersom du ønsker å arbeide i en av landsbyene for kortere eller lengre tid, ta direkte kontakt med det aktuelle stedet. Camphill-landsbyene tar også imot unge mennesker som ønsker et praksisopphold før eller under studietiden.

Granly Stiftelse søker

SYKEPLEIER

70% stilling for sykepleier på bolig med eldre mennesker med utviklingshemning.

MILJØTERAPEUT

100% stilling som miljøterapeut på bolig med yngre mennesker med utviklingshemning. Søkeren må ha 3-årig høyskoleutdannelse innen Helse- og omsorgsfag, Helsepedagogisk- eller Sosialterapeutisk utdannelse.

For begge stillingene prioriteres søkere med antroposofisk relevant utdannelse og/eller arbeidserfaring.

Søknad med rettskjente kopier av attester og vitnesbyrd sendes til Granly Stiftelse, 2849 Kapp.

Søknadsfrist 28.april 2008. Tiltredelse 18. august 2008

Spørsmål om stillingen rettes til Rigmor Skålholt, telefon 61 14 36 62 eller rigmor@granly-stiftelse.no

www.granly-stiftelse.no

Virksomhetene i Landsbystiftelsen

Foto Marten Eickhoff

Dersom du ønsker å arbeide i en av landsbyene for kortere eller lengre tid, ta direkte kontakt med det aktuelle stedet. Camphill-landsbyene tar også imot unge mennesker som ønsker et praksisopphold før eller under studietiden.

SOLBORG

Solborg ligger ved Hønefoss i Buskerud. Her bor det omtrent 50 mennesker. Fra Solborg er det vakert utsyn mot Norefjell, mangfoldige mil vestover. Bak landsbyen begynner skogen som grenser til Oslo-marka. Foruten gård og gartneri har landsbyen et snekkerverksted, veveri, bakeri og en gruppe som arbeider i skogen.

Henvendelse:

Solborg, 3520 Jevnaker
Tlf: (man-fre 9-12) +47 32 13 24 80
Faks: ++47 32 13 20 20
E-post: solborg@camphill.no

VIDARÅSEN

Vidaråsen er den eldste og største av landsbyene i Norge og ligger i Andebu i Vestfold. I dag bor det omkring 150 mennesker her. Landsbyen ligger fredelig til i et kupert landskap omkranset av skoger og jordbruksarealer. Vidaråsen driver foruten gården; bakeri, ysteri, snekkerverksted, dukkeverksted, veveri, pottemakerverksted, urteverksted, butikk og en liten betongvarefabrikk. Her finnes et kapell og en stor sal hvor det holdes konserter, teaterforestillinger, foredrag og allmøter. Vidaråsen har også et terapihus for mennesker som trenger ekstra pleie.

Henvendelse:

Vidaråsen Landsby
3158 Andebu
Tlf: (man-fre 9-15) +47 33 44 41 00
Faks: +47 33 44 40 01
E-post: office@vidaraasen.no

ASBJØRNSEN OG MOE HUS SEMINARSENTER

I løpet av 2006 har Seminarsenteret etablert seg som en egen virksomhet innenfor Landsbystiftelsen.

Landsbystiftelsens møter holdes gratis for medarbeidere, og det tilbys flere arrangementer for landsbyboere i løpet av året. Ved å markedsføre stedet blant Camphill nettverket og antroposofiske grupper, har Seminarsenteret blitt et møtested mellom Landsbystiftelsen og andre virksomheter.

Henvendelse:

Asbjørnsen og Moe Hus
Seminarsenter
Solborg, 3520 Jevnaker
Tlf.: +47 32 13 30 58
Faks: +47 32 13 20 20
E-post:seminarsenter@camphill.no
www.camphill.no

HOGGANVIK

Hogganvik ligger i et typisk Vestlandslandskap ved Vindafjorden i Ryfylke. Landsbyen har utsikt mot fjorder og fjell. Gården og skogsdriften gir arbeid til de fleste. Her er også ysteri, veveri og et lite snekkerverksted. 45-50 mennesker bor i Hogganvik.

Henvendelse:

Hogganvik Landsby, 5583 Vikedal
Tlf: (man-fre 9-12) +47 52 76 01 11
Faks: +47 52 76 04 08,
E-post: hogganvik@camphill.no

Foto Nico Ottel

Foto Ruben Khachaprian

JØSSÅSEN

Jøssåsen ligger i Malvik kommune i Sør-Trøndelag. Landsbyen ligger et stykke inn i skogen ved Jøssåstjernet. Her bor omtrent 50 mennesker. I tillegg kommer det på dagtid ca. 7-8 personer fra lokalmiljøet som tar del i arbeidet. Foruten gårdsdriften har landsbyen et veveri, et bokbinderi og en gruppe som arbeider med vedhugst.

Henvendelse:

Jøssåsen Landsby, 7550 Hommelvik
Tlf/faks:
(man-fre 9-13) +47 73 97 12 22
E-post: office@jossasen.no (kontoret)
mail@jossasen.no (informasjon)

VALLERSUND GÅRD OG FRAMSKOLEN

Vallersund Gård ligger vest på Fosenhalvøya, helt ute ved havet. Her er det øyer, hav og fantasifulle fjellformasjoner så langt øyet kan se. Vallersund er et gammelt kysthandelssted som nå er blitt til Camphilllandsby. Her drives foruten gårdsbruk; bakeri, urteverksted og butikk. Vallersund Gård tar også imot voksne rusmiddelskadede mennesker. Det bor omtrent 50 mennesker i landsbyen.

Framskolen er et toårig folkehøyskolelignende lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv.

Henvendelse:

Vallersund Gård, 7167 Vallersund
Tlf: (man-fre 9-12) +47 72 52 70 80
Faks: +47 72 52 70 99
E-post: vallersund-gaard@camphill.no

Framskolen:

Vallersund gård, 7167 Vallersund
Telefon: +47 72 52 70 80
E-post: framskolen@camphill.no

KRISTOFFERTUNET

Kristoffertunet ligger landlig til ved Rotvoll, i kort avstand til Trondheim by. Dette er et av Trondheims vakreste områder, bare noen steinkast fra sjøen og omkranset av parklignende arealer. På Kristoffertunet utføres først og fremst gårdsarbeid og gartnerivirksomhet, blant annet i stedets store drivhus. Landsbyen har også et lite veveverksted. Det bor ca. 30 mennesker på Kristoffertunet.

Henvendelse:

Kristoffertunet, Hans Collins vei 5, 7053 Ranheim
Tlf: (man-fre 9-12) +47 73 82 68 50
Faks: +47 73 82 68 51
E-post: kradmin@kristoffertunet.no

DET ØKOLOGISKE HUS»

«Det Økologiske Hus» vil bygge opp foredlingsverksteder og butikker for biodynamiske og økologiske produkter. Samtidig skal det gis et godt arbeidstilbud til mennesker med ulike behov for tilrettelagt arbeid. Det er et mål å ta i bruk moderne utstyr som kan forbedre prosessen og den enkeltes mulighet til å utføre sine arbeidsoppgaver. «Det Økologiske Hus» består av Corona (safteri, syl-

ting og tørking), Rotvoll Landhandel (økologiske dagligvarer og gaveartikler), Rotvoll Bakeri og Biodynamisk Forening for Trøndelag. Andre aktiviteter vil bli utviklet etter hvert.

Henvendelse:

«Det Økologiske Hus»,
Rotvoll Allé 1, 7053 Ranheim
Tlf: +47 73 84 76 00
Faks: +47 73 84 79 00
E-post: corona@rotvoll.no

BLADET OM DOWNS SYNDROM

MARIHONA

Norges eneste tidsskrift om Downs syndrom
Historier fra foreldre, fagartikler, reportasjer, nytt fra foreldreforeninger og masse annet spennende!

BLADET OM DOWNS SYNDROM Nr. 3 - oktober 2002 2. årgang

BLADET OM DOWNS SYNDROM Nr. 1 - Mars 2007 8. årgang

BLADET OM DOWNS SYNDROM Nr. 2 - Mai 2007 8. årgang

Språket er inngang
Trene Johanssons Karistadmodel
Tidligstimulering **Medisinsl**
side 10

Et godt og selvstend
Dialogkonferansen Sammentreff side 12-13
Et barn -en h

Hvis du hadde hatt Downs
hadde jeg måttet passe på deg? side 10-11
Hurra for mangfoldet side 6-7
Videregående opplæring side 14-15

Eget nettsted på www.marihona.com, med nettbutikk, bildegalleri og diskusjonsforum.

Bestilling: post@marihona.com /
Marihøna, Steinbiten 5, 6515 Kristiansund
Pris: 310,- for årsabonnement
Fakta: 24 sider - farger - fire utgaver årlig

NORDISK SOMMERFESTIVAL

Søndag 29. juni til fredag 4. juli 2008

Den nordiske sommerfestivalen for landsbyboere og medarbeidere vil i sommer bli på Soleggen i Jotunheimen. Vi vil utforske fjellnaturen sammen på ulike måter, gå korte eller lengre turer, ta utflukter med buss, gjøre kunstneriske øvelser og ha masse hyggelig samvær.

Dette er bare en foreløpig invitasjon slik at dere kan ta det med i planleggingen av sommeren. Vi ønsker også å høre omtrent hvor mange som vil være med. Soleggen har plass til 70 personer, og hvis det er noen hardhauser iblant dere, kan vi tilby overnatting i telt!

Soleggen har en egen hjemmeside www.soleggen.no der dere kan se bilder av stedet.

Overnatting i 4-mannsrom koster mellom 400 og 500 kroner pr. natt. Vi er usikre enda på kostnader med bussleie og kursholdere.

Vi regner med ca 20 personer fra stedene i øst og håper at deres kostnader kan betales over den Nordiske Camphill-assosiasjonen.

VÆR SÅ SNILL Å SNAKK OM DETTE I LANDSBYEN NÅ!

GI BESKJED SÅ FORT SOM MULIG TIL ANGELA OM HVOR MANGE SOM KAN TENKE SEG Å VÆRE MED.

Vi sender ut et mer detaljert program og påmeldingsskjema snart.

Hilsen Angela Rawcliffe og Anne Langeland

Angela.k@camphill.no
angela@kristoffertunet.no

Penger til antroposofisk arbeid

Et fritt åndsliv krever frie gavepenger. I Norge er det en rekke antroposofiske virksomheter, men disse har lite midler å avsette til studier, kurs, informasjon og organisasjon av et rent antroposofisk preget arbeid. Antroposofien som åndsimpuls hemmes av en svak økonomi.

For å frigjøre midler til antroposofisk arbeid ble S-forsikring opprettet i 1996. Som deltager i S-forsikring er man med i en gruppe som er forsikret i Gjensidige. Som storkunde har gruppen oppnådd gunstige vilkår. Det de ulike virksomhetene sparer ved å være med, blir ikke tilbakeført til dem selv, men kommer det allmenne antroposofiske arbeidet til gode. Pengene gis som gave til Rudolf Steinerstiftelsen som igjen formidler dem til blant annet forskning, bokprosjekter, utdanningsstipender og til driften av Antroposofisk selskap i Norge.

I 2007 ble 225.000 overført fra S-forsikring til Rudolf Steinerstiftelsen. Pr. august 2007 var det 72 deltagere i S-forsikringssamarbeidet. Blant disse finner vi steinerskoler, steinerbarnehager, Camphill-landsbyer og biodynamiske gårder.

Mange flere av de antroposofiske virksomhetene kan imidlertid bli med og bidra til en ytterligere styrking av det sentralantroposofiske arbeidet.

Ytterligere informasjon fås ved å kontakte:

S-forsikring

v/Helle S. Rosenvinge
Tlf.: 22 55 51 57 / 90 06 60 42
e-post: helle.rosenvinge@steinerskolen.no

10 år «in der begegnung leben» – å leve i møtet

Tidevannets veksling

Den 4. europeiske kongressen for mennesker med funksjonshemming finner sted 24.-27. oktober 2008 i Den Haag, Holland

”Å lev i møtet” i Den Haag

Tre år etter det siste og 10 år etter den første kongressen er det igjen på tide å møtes i Europa: I oktober 2008 kommer muligheten for 700 mennesker å delta i den 4. kongressen som skal holdes i Den Haag i Holland. Initiativet for kongressen, ”In begegnung leben” begynte i Berlin 1998 med 500 deltagere fra 23 land. Dette ble etterfulgt av et møte 2001 i Dornach, og 2005 i Praha som ligger midt i Europa. I denne tiden har det også vært 3 midtsommermøter i Järna – 2003, 2005, 2007. Alle disse møtene har vært godt besøkte, noe som viser hvor viktig det er for alle de langveisfarende og treffes, skape og oppleve fellesskap med andre.

Nå går initiativet vestover. Den Haag ligger ved Nordsjøen og er byen der den hollandske regjering samles. Her er det både en kongeplass og en fredsplass. Den Haag vil virke for fred og rettferdighet gjennom internasjonale domstoler. Fra den 4. europeiske interkulturelle kongressen for mennesker med funksjonshindringer i Den Haag kan det utgå en impuls for alle menneskers likeverd: Som et fyr-tårn ønsker kongressen å vise en vei framover...

I Nederland preges menneskene og landskap av vannet. Ved kysten utenfor Den Haag kan man oppleve flo og fjære; først trekker vannet seg til-bake, stanser litt – holdt som av en usynlig hånd, for så å strømme tilbake i havet. Det er dette som kalles tidevannet. Men vekslingen av tidevannet finnes ikke bare i naturen, men også i mennesket. Vi har lært oss nye ord som ”jordens oppvarming”, ”klimakatastrofer” og ”bærekraftig utvikling”. Det etterlyses mer selvbestemmelse for alle mennesker og overalt søker man etter nye sosiale boformer. Ettersom vi skal beskjeftige oss med slike spørsmål, har vi valgt ”tidevannets veksling” som tema for kongressen. Det hadde vært bra om alle deltagerne kunne forberede seg for temaet, blant annet gjennom Ibsens ”Peer Gynt”.

Mer informasjon finnes på
www.in-der-begegnung-leben.eu

FRAMskolen
på Vallersund Gård

SOSIALARBEIDER

Vi søker heltids medarbeider med erfaring i sosialt arbeid til veiledning av ung mann med utviklingshemming i et bofellesskap.

VEVER

Det søkes også etter en vever til veveriet på Vallersund Gård som er et vernet verksted.

Vi prioriterer søkere som har erfaring i sosialt arbeid.

Vi søker også etter en MUSIKER til fellesskapet.

Henvendelse til

Hanna Schmeding på telefon 72 52 70 80
Se også www.vallersund-gaard.com

Vallersund Gård

Cogito – Forum for kunst, filosofi, litteratur og samtid

Tidsskriftet Cogito vil være et møtested for spirituelt og skapende arbeide. Rudolf Steiners frihetsfilosofi og erkjennelsesvei er en inspirasjonskilde.

Temaene vi tar opp kommer til syne gjennom fordypende artikler, intervjuer, diktning og gjendiktning.

Utkommer to ganger i året

Bestillinger sendes til:

Axel Bojer
Flafjellet 20a
1454 Fagerstrand
post@forumcogito.no
www.forumcogito.no

90,- for nummer 13/14 (+ porto)
50,- for eldre numre (+ porto)
180,- for ett års abonnement

Bortenfor anstalt og ensomhet

Kan Camphill-landsbyene være noe for deg?

Camphill-landsbyene er integrerte levetellesskap der mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med gode hjelpere i en levende og aktiv landsby.

I arbeidstiden er alle sysselsatt med landsbyens mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker. Arbeidet gir livsnære erfaringer og dekker reelle behov i landsbyen. Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø.

I landsbyene pleies det et variert kulturliv med teateroppføringer, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

For deg med spesielle behov gir landsbyen en trygg hverdag sammen med likesinnede. Her får du utvikle dine evner og muligheter gjennom daglig

Fra Hogganvik Landsby i Rogaland.

arbeidstrening og opplæring, og i det sosiale og kulturelle liv.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt en treårig yrkesveiledende utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill er landsdekkende og eies av Camphill landsbystiftelse som driver 6 landsbyer i Norge; 3 i Trøndelag, 1 på Vestlandet og 2 på Østlandet.

Er du interessert? Ta kontakt:
Dialogos – Ressursenter for Sivile Initiativer
Holbergs pl. 4, 0166 Oslo
Telefon 21 69 77 70
Telefax 21 69 77 75
Epost: post@camphill.no

www.camphill.no

FRAMskolen

på Vallersund Gård

Et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv

Framskolen setter seg som mål, gjennom to års læring, å kunne gi elev, pårørende og eventuelt den kommunale omsorgstjeneste innsikt i hvilke muligheter den enkelte elev har i forhold til framtidig boform, videreutdanning og yrkesvalg.

Framskolens tre grunnmotiver:

FORSTÅ VERDEN (undervisning)

- Utforsk verden, nasjonalt og internasjonalt
- De andre og meg selv
- Parforhold og seksualitet
- Teater, drama, sang, musikk, maling og diktskriving
- Utvikle evnen til å uttrykke seg
- Lær å sende e-post og å finne frem på internett

LEVE I VERDEN (bo- og hverdagsferdigheter)

- Pleie av bolig og klær
- Planlegge
- Gjøre innkjøp
- Lage mat og stelle i stand til måltid til hverdags og til fest
- Bruk og forståelse av penger og regnskap
- Tid og tidsbegreper

ARBEIDE I VERDEN (i verkstedene)

- Arbeid i bakeri
- Veve i veveriet
- Samle urter til urteverkstedet
- Arbeide med i husholdningen
- Arbeide med i jordbruk og gartneri

Fritid og friluftsliv

- Friluftaktiviteter på sjøen og i fjellet
Opplæring i ridning, båtliv og fjellvandring går også inn som en del av undervisningen
- Deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet
- Uforpliktende samvær, dans og lek

Det første året bor elevene på internat

Det andre året bor elevene mer selvstendig

JULLEBERG WOLD 72 52 27 40

For nærmere informasjon (helst mellom 12.00 og 14.30):

Dag Balavoine eller Hanna Schmeding

Telefon 72 52 70 80/99 60 88 10

Du kan også skrive til framskolen@camphill.no eller

Framskolen på Vallersund Gård, 7167 Vallersund

FRAMskolen – fra livet i familie og skole, til et liv som voksen

www.vallersund-gaard.com

Returadresse:
Dialogos – Ressurscenter
for Sivile initiativer
Holbergs Plass 4, 0166 Oslo

CAMPBILL – NORGESKALENDER 2008

APRIL

Onsdag 2. – søndag 6.

Baltic Seminar – Rozkalni

Tirsdag 8.

Northern Region Dialogue –
Rotterdam

Tirsdag 8. – lørdag 12.

Camphill International Dialogue –
Orion, Nederland

Torsdag 17. – søndag 20.

Møte i Northern Regional Group –
Hogganvik

Mandag 28. – onsdag 30.

Mellomstedsmøte – Seminarsenteret,
Solborg (evt. avlyst)

Onsdag 30. – søndag 4.

Nordisk stevne, "Mai-dagene" –
Järna, Sverige

MAI

Mandag 19. – lørdag 24.

Friluftstuke for Landsbyboere –
Seminarsenteret

Fredag 31. mai – søndag 1. juni

Representantskapsmøte - Solborg

JUNI

Mandag 2. – torsdag 5.

Regional Groups Middle / North –
Häggatorp

Torsdag 5. – søndag 8.

3 Introduksjonsår Helgsamling

Torsdag 5. – mandag 9.

Focus Group, Sylvia Koti

Torsdag 12. – mandag 16.

Movement Group Meeting –
Sylvia Koti

Søndag 29. juni – fredag 4. juli

Northern Camphill Festival –
Soleggen

JULI

Mandag 14. – mandag 21.

Landsbyboere Summer ferieleier –
Seminarsenter

OKTOBER

Tirsdag 7. – søndag 12.

International Village lectures collea-
gueship – Hauterode / Newton Dee

Torsdag 16. – søndag 19.

Møte i Northern Regional Group –
Tapola / Pahkla

Fredag 24. – mandag 27.

Villager Conference – Haag,
Nederland

Mandag 27. – fredag 31.

Landsbyboere Eventyr Workshop –
Seminarsenter

November

Mandag 24. – fredag 28.

Landsbyboere Eventyrfestivalen –
Seminarsenter

**For oppdatering og endringer
ta kontakt med:**

Ingvill H. Riise

Dialogos – Ressurscenter
for Sivile Initiativer

Holbergs pl. 4, N-0166 OSLO

Epost: ingvill@dialogos.oslo.no

Telefon + 47 21 69 77 70

Telefax + 47 21 69 77 75

www.dialogos.oslo.no

Bli abonnent på Landsbyliv!

Bli kjent med landsbylivet og få tilsendt bladet for kun kr. 250,- pr. år

FOR BESTILLING: Dialogos – telefon +47 21 69 77 70

www.dialogos.oslo.no